

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

”Familjen åkte utomlands eftersom de var rädda för vad kontakten med socialtjänsten skulle kunna mynna ut i”

En kvalitativ studie om den aktuella kritiken mot socialtjänsten

Diana Abbas & Johanna Kiander

Kandidatuppsats, SOPA 63

VT 23

Handledare: Dawan Raof

Abstract

Authors: Diana Abbas & Johanna Kiander

Title: "Familjen åkte utomlands eftersom de var rädda för vad kontakten med socialtjänsten skulle kunna mynna ut i" - En kvalitativ studie om den aktuella kritiken mot socialtjänsten

Supervisor: Dawan Raouf

Today's social services are constantly criticized in the media. Trust in Swedish authorities has never been so low and the main contributor to this is the easily accessible criticism on social media. The criticism is based on clients' stories, including personal and impersonal experiences of the meeting with social services. The study aimed to investigate how critical clients and social workers portray the work of social services and what similarities and differences can be identified in their narratives. The study had a qualitative approach and was conducted through semi-structured interviews. The empirical work was processed using thematic analysis, where the codes were inspired based on Buzan's method for threat construction. Criticism and mistrust of the authority have, among other things, pointed to the social service's judicially unsafe investigation methods, incorrect decisions, and lack of experience and competence. Some similarities identified are the image of the vulnerable child, the lack of preventive work, and the social worker's limitations in their professional role.

Keywords: Social services, criticism, Care of Young Persons (Special Provisions) Act.

Förord

Inledningsvis vill vi rikta ett stort tack till de respondenter som ställt upp på våra intervjuer. Tack för er transparens, tid, bidrag, era berättelser och tack för att ni låter oss med hjälp av era berättelser väcka uppmärksamhet för något som är så mycket större än den enskilda individens upplevelse. Genom era ord hoppas vi att andra finner tröst i sin situation och att regering och myndigheter lättare kan identifiera vilket förändringsarbete de har framför sig. Utan er hade detta arbete inte varit möjligt.

Vi vill tacka vår handledare Dawan Raoof som på underlättande premisser handlett oss genom detta arbete på distans. Tack för intressanta diskussioner, reflekterande tankar och kunskapshöjande feedback. Även när tekniken inte var på vår sida, var du alltid det. Vi vill rikta ett ödmjukt tack till varandra för en givande, intressant och inte minst rolig period av studietid. Tack för att vi växelvis pushade varandra mot kapaciteten vi vet att vi har.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
2. Bakgrund	8
2.1 Socialtjänstens uppdrag och förutsättningar	8
2.2 Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)	10
3. Kunskapsläge	12
3.1 Omhändertagandet av barn	12
3.2 Spridningen av desinformation	14
3.3 Påverkanskampanjen mot svenska socialtjänsten	16
4. Teori	18
4.1 Narrativ teori .	18
5. Metod	20
5.1 Kvalitativt arbete	20
5.2 Metodologiska överväganden	21
5.3 Urval	22
5.4 Tillvägagångssätt	23
5.5 Tillförlitlighet	25
5.6 Bearbetning och analys	26
5.6.1 Tematisk analysmetod	26
5.6.2 Kodning	27
5.7 Forskningsetiska överväganden	28
5.8 Arbetsfördelning	30
6. Analys och Resultat	31
6.1 Vilka är de utsatta?	31
6.2 Vad utgör utsattheten?	34
6.3 Vilka är det som utsätter?	37
6.4 Vilka åtgärder nämns för att skydda de utsatta?	39
6.5 Extraordinära förslag	41
6.6 Resultat	43
6.6.1 Hur framställer klienten respektive socialsekreteraren socialtjänstens arbete?	43
6.6.2 Vilka likheter och skillnader finns mellan klienten och socialsekreterarens narrativ?	44
7. Avslutande diskussion	46
8. Referenslista	48

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Den svenska socialtjänsten ställs konstant inför kritik i media. Ett fall som fått betydligt med uppmärksamhet är fallet *Lilla hjärtat*, idag känt som Lex Lilla hjärtat (Lillahjärtat, 2023). Esmeralda, som socialtjänsten gav smeknamnet Lilla hjärtat, föddes år 2016. Lilla hjärtats placerades i familjehem när hon var nio dagar gammal då det fanns inslag av missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa i hennes biologiska familj. År 2019 upphävs hennes placering enligt LVU med beslut från kammarrätten. Lilla hjärtat flyttar hem till sina biologiska föräldrar där hon lever i 10 månader innan hon hittas livlös. När Lilla hjärtat hittas har hon bland annat skador över hela kroppen, narkotiska preparat i kroppen och är undernärd. Under Lilla hjärtats tio månader hos sin biologiska familj kom flera orosanmälningar till socialtjänsten som beslutat att inte inleda utredningar (ibid).

Elinor Brunnberg (2001) skriver i artikeln *Media och socialt arbete - En explorativ studie av mediareporteringen som påverkansfaktor inom socialtjänsten i Sverige och England* att det ofta blir en stor mediatäckning av fall där barn far illa under socialtjänstens tillsyn, inte minst när barn skadats eller avlidit. Brunnberg (2001) skriver vidare att medias stora kritik, eller skandalisering som hon benämner det, kan innebära förändringar på organisatoriska nivåer. Förändringarna kan exempelvis omfatta rutin- eller arbetsmetodsförändringar. I samband med den stora kritiken mot socialtjänstens tillsyn i Lilla hjärtats fall la regeringen fram ett nytt lagförslag, idag känt som "Lex Lilla hjärtat" (Socialstyrelsen, 2023). Socialtjänsten har i flera års tid haft möjlighet att ansöka om flyttningsförbud för placerade barn. I samband med att *Lex Lilla hjärtat* trädde i kraft 1 juli 2022 fick socialtjänsten ansvaret att *alltid* överväga ifall det finns anledningar att ansöka om ett flyttningsförbud när en familjehemsplacering ska upphöra (socialstyrelsen, 2023).

Lina Ponnert (2007) undersöker i sin avhandling *Mellan klient och rättssystem: Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv* hur socialsekreterare

förhåller sig till rättssystemet som den beslutande instansen i tvångsvårdsärenden. Det empiriska materialet är främst framtaget från intervjuer i fokusgrupper där flera citat lyfts fram. I avhandlingen framkommer bland annat att flera socialsekreterare är skeptiska till tvångsvårdens effekter och konsekvenser för det enskilda barnet. En socialsekreterare betonar att tidigare forskning visat att barn som växer upp i sina biologiska familjer kan klara sig bättre än barn som blivit omhändertagna trots att omständigheterna är värre hos den biologiska familjen. Andra socialsekreterare poängterar att annan forskning pekar motsatsen. Ponnert (2007) skriver att det inte går att säkerställa att något av alternativen med säkerhet är den rätta vägen att gå med utredningen då konsekvenserna inte går att förutspå. En av respondenterna i Ponnerts (2007) avhandling uttrycker att trots att socialsekreteraren inte kan säkerställa att barnet får det bättre efter en placering finns det en gräns för hur mycket man passivt kan stå och se på utan att agera (ibid).

Ett av socialtjänstens huvuduppdrag är bland annat att främja människors sociala och ekonomiska trygghet (Socialtjänstlagen 1 kap 1§). En stor del av socialtjänstens arbete berör samhällets mest utsatta barn vilket innebär att det är viktigt att arbetet som utförs granskas och att barnen skyddas på alla möjliga sätt (Sveriges kommuner och regioner, 2021). På SKRs hemsida drivs en socialtjänstblogg där respektive anställda från socialtjänsten skriver inlägg (Sveriges kommuner och regioner, 2021). Bland annat skrivs det att rättfärdigad kritik inte bara är välkommet utan även välbehövligt, samtidigt är det viktigt att adressera kritik som inte stämmer. I samband med ovanstående information gjordes ett försök att hitta forskning med kritik mot socialtjänsten ur ett klientperspektiv. Efter flera litteratursökningar upptäcktes en stor saknad av klientperspektivet inom kritiken av det sociala arbetet. Samtidigt kunde det genom den stora mängd kritik socialtjänsten möter på sociala medier förstås att tilliten till myndigheten är under stort hot. Med den stora mängd kritik som sprids på plattformar som Facebook, Tiktok, Instagram och Twitter går det inte att undvika risken med att klienter påverkas. Det kan innebära att människor inte vågar söka hjälp och inte heller lita på den hjälp de erbjuds. Inte minst påverkas de människor som på grund av språklig barriär saknar förmågan att söka efter egen information (regeringen, 2022).

Genom att dels ge klienterna en röst inom forskningsfältet, dels låta socialsekreterare bemöta den direkta kritiken skulle narrativens mötespunkter kunna utgöra en stor möjlighet till ett förbättrat samarbete.

1.2 Syfte

Syftet med arbetet är att belysa den aktuella kritiken mot socialtjänsten från ett klientperspektiv samt undersöka socialsekreterarnas upplevelse av kritiken för att synliggöra eventuella likheter och skillnader i deras narrativ.

1.3 Frågeställningar

För att uppfylla syftet har följande frågeställningar valts:

- Hur framställer kritiska klienter respektive socialsekreterare socialtjänstens arbete?
- Vilka likheter och skillnader kan identifieras i socialsekreterarnas respektive klienternas narrativ?

2. Bakgrund

I detta kapitel ges läsaren en förståelse för de förhållanden som ligger till grund för dagens sociala arbete och barnavård. Kapitlet berör även de lagar och ramverk som präglar socialarbetarens profession.

2.1 Socialtjänstens uppdrag och förutsättningar

För att förstå vilken roll socialtjänsten spelar i människors liv samt vilken funktion den ska fylla i samhället kommer en presentation av deras uppdrag och förutsättningar. På detta sätt tydliggörs vilka möjligheter och begränsningar socialtjänsten möter samt vad deras huvuduppdrag är. Kapitlet ger en djupare förståelse för socialtjänstens roll i invånarnas liv. Syftet och uppdraget för socialtjänsten på såväl nationell som kommunal nivå framgår tydligt i 1 kap av Socialtjänstlagen (2001:453) där regleras såväl socialtjänstens uppdrag till specifika samhällsgrupper som människans ansvar och skyldigheter (1 kap 1 § SoL).

Socialtjänsten i respektive kommun ansvarar för att invånarna i kommunen erbjuds den hjälp och stöd de behöver. Utöver det ingår det inom ramen för socialtjänstens uppdrag att arbeta förebyggande och inventerande (Regeringen, 2020). Inom socialtjänstlagen styrs och regleras även rätten till bistånd med särskilda bestämmelser för olika grupper. I Socialtjänstlagen (2001:453) ställs krav på att personalen *ska* ha lämplig utbildning och erfarenhet samt att insatserna håller god kvalitet. Insatserna ska följaktligen respektera invånarnas självbestämmanderätt och integritet, planeras med en helhetssyn och präglas av kontinuitet, vara kunskapsbaserade, vara tillgängliga, utföras effektivt samt vara trygga för invånarna att användas genom att utföras med rättssäker myndighetsutövning. En stor del av arbetet som bedrivs av socialtjänsten baseras på lagar och riktlinjer som är beslutade på nationell nivå av regering och riksdag (Regeringen, 2020). Däremot behöver hänsyn tas till att socialtjänstlagen är ett ramlag, vilket skapar utrymme för respektive kommuner att påverka den enskilda verksamhetens arbete. Vilket ansvar som läggs på den individuella socialtjänsten beror mycket på vilka andra verksamheter som finns inom kommunen.

En annan omständighet som påverkar socialtjänstens förutsättningar att nå sina mål handlar om de förebyggande insatser kommunen fördelat resurser till. År 2009

tillkännagav 25% av socialcheferna som medverkade i socialstyrelsens undersökning att socialtjänsten är i behov av mer långsiktigt arbete. 20 % ansåg att det är vore gynnsamt för socialtjänsten att arbeta mer förebyggande och 16 % önskade fler tidiga insatser (Socialstyrelsen, 2009). En uppföljning av denna statistik har inte hittats.

”...ju tidigare problem upptäcks och åtgärdas desto större chans att insatserna inte behöver bli så omfattande eller ingripande, socialtjänstlagen (2001:453)” (ibid.).

För att förstå socialtjänstens roll i studien är det viktigt att kunna skilja på det arbete som görs utifrån socialtjänstlagen respektive lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (1990:52). En majoritet av socialtjänstens arbete baseras på Socialtjänstlagen, SoL (2001:453) som varit lag sedan 1982. Innan socialtjänstlagen bestod svenskt ramverk av de olika vårdlagarna barnavårdslagen, nykterhetsvårdslagen och socialhjälpslagen (Piku, 2022). Visionen med ändringen var att socialtjänstens då kontrollerande och överordnade arbete skulle gå över till ett mer serviceinriktat arbete och vara tillgänglig hjälp till den enskilde individen. Socialtjänstlagen reglerar dels kommunens skyldigheter, dels den enskilde individens rättigheter. Då kommunerna har rum att påverka hur socialtjänstlagen i den aktuella kommunen är utformad har varje kommun en socialnämnd som bär detta ansvar (ibid.). I Socialtjänstlagen framgår det bland annat att människor ska kunna påverka och vara med och bestämma i mötet med socialtjänsten. Det är viktigt att förstå att socialtjänstlagen inte innehåller några tvångsåtgärder utan alla insatser som erbjuds genom socialtjänstlagen är frivilliga. En människa kan alltså inte tvingas till möte eller insats av socialtjänsten om samtycke till detta inte finns. Socialtjänstens verksamhet ska bygga kring och värna om människans integritet och rätt till självbestämmande.

Alla människor kan ansöka om bistånd genom Socialtjänstlagen men riktar sig främst till personer med funktionsnedsättning, barn och unga, äldre, människor med missbruksproblematik och människor som vårdar eller är stöd till någon närstående. Riktningen mot barn och unga handlar om att socialtjänstens insatser ska arbeta för att barn växer upp under trygga och goda levnadsvillkor. Insatserna ska även främja barnets personliga och sociala utveckling och allt ska ske genom nära samarbete med hemmet. Inom socialtjänstlagen finns ingen begränsning på vilket stöd eller insats den enskilde kan ansöka om, ifall insatsen beviljas ska handla om vilket behov individen har (ibid.).

Målet är att metoderna socialtjänsten använder ska gynna och aldrig skada klienten (Socialstyrelsen, 2019).

2.2 Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, (1990:52) är ett komplement till socialtjänstlagen då frivilliga insatser inte är möjliga (Piku, 2022). Det kan exempelvis handla om att familjen eller barnet inte samtycker till de frivilliga insatserna eller att de frivilliga insatserna inte är tillräckliga sett till barnets bästa och trygghet. Det främsta ansvaret när det kommer till att tillgodose barnets rätt till stöd och hjälp ligger på socialnämnden i varje kommun. När nämnden säkerställt att stöd och hjälp inte går att genomföras med frivilliga insatser kan ett omhändertagande genom Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (1990:52) bli aktuellt. I detta fall placeras barnet ofrivilligt på en plats utanför hemmet. Hur det görs och hur processen ser ut efter placeringen är en noggrant lagstadgad process som omfattar en domstol.

Beslut om att barnet eller den unge ska beredas vård enligt LVU (1990:52) kan beslutast om

- Förhållande i hemmet innebär en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
- Den unge löper risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel och/eller brottslig verksamhet.
- Den som dömts till sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § är i behov av fortsatt vård.

Beslutet kan fattas genom omedelbart omhändertagande då situationen är av sådan karaktär där det sett till barnets bästa inte går att invänta en process. När risken för barnets hälsa är så pass stort beslutar nämndens ordförande om omedelbart omhändertagande i väntan på en ansökan till förvaltningsrätten. Ansökan om vård enligt LVU (1990:52) ska skickas till förvaltningsrätten inom en vecka efter det omedelbara omhändertagandet. Om förvaltningsrätten fastställer beslutet ska socialnämnden ansöka om vård enligt LVU (1990:52) inom fyra veckor från den dag barnet omedelbart placerades. Om ansökan inte kommer in inom fyra veckor upphävs det omedelbara

omhändertagandet. Vårdnadshavare och barn över 15 år har rätt att överklaga förvaltningsrättens beslut om vård enligt LVU (1990:52) till kammarrätten.

Vid en placering ska nämnden ha en utförlig vårdplan för den unge där det finns krav på att genomföra regelbundna besök i hemmet den unge är placerad, ha enskilda samtal med den unge, ha samtal med de som tagit emot den unge i sitt hem samt ha samtal med vårdnadshavarna. Trots att det råder tvångsvård ska socialnämnden utforma vården i samförstånd med vårdnadshavarna (Piku, 2022).

3. Kunskapsläge

I detta kapitel kommer en redovisning av svensk och internationell forskning med relevans för studien att presenteras. Valet av tidigare forskning har sin utgångspunkt i de ämnen som studien redogör för. Den tidigare forskningen berör omhändertagandet av barn, kritik mot den svenska socialtjänsten, desinformationsbegreppet i relation till kritiken mot socialtjänsten samt den pågående påverkanskampanjen mot socialtjänsten. Trots att studiens respondenter inte haft en direkt koppling till desinformationskampanjen är kampanjen i sig en viss typ av kritik som även den haft stor spridning på sociala medier. Spridningsformen och informationsbakgrunden gör desinformationskampanjen intressant för denna studie.

3.1 Omhändertagandet av barn

I antologin *När samhället träder in* (Andersson, Sjöblom, Höjer & Sallnäs, 2019) analyseras den svenska barnavården utifrån olika perspektiv. Bland annat kommer barn, unga, familjer och socialarbetares perspektiv fram. Antologins kapitel berör bland annat organiseringen, professionen, lagar och individens egna upplevelser. Omhändertagandet av barn är inget nytt fenomen inom svensk socialtjänst. Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga som känns vid idag trädde i kraft 1990 men Sverige har haft lagar som reglerat omhändertagande av barn även innan det (Socialstyrelsen, 2022). Socialtjänstens barnavård och omhändertagande har varit en källa för kritik i många år. Inom barnavårdsutredningar är det socialsekreteraren som gör bedömningar i det enskilda fallet (Sallnäs, Wiklund & Östberg, 2019). Socialsekreteraren beskrivs som en gräsbyråkrat då den är den enda som har tillgång till både organisationen och dess regler samt direkt kontakt med klienten. Utifrån denna information ska socialsekreteraren förhålla sig till lagstiftning, organisationens egna riktlinjer samt den information som framkommer av klienten vid bedömningar. Flera gånger kan organisationens riktlinjer inte ligga i linje med socialsekreterarens bedömning som då går först. Då socialsekreteraren i sin roll erhåller både makt och handlingsutrymme spelar dennes bedömningsförmåga, kompetens och kunskap en stor roll för klientens utfall av interaktionen (ibid.).

Till skillnad från andra statliga och kommunala verksamheter är det inte socialarbetare som fattar slutgiltiga beslut i de individuella ärendena när det kommer till placeringar

(Höjer & Höjer, 2019). Istället är det politiska lekmän som fattar de avgörande besluten baserat på personliga omdömen och inte partipolitiska hänsynstagande. Deras bedömningar baseras i sin tur på socialsekreterares bedömningar. Lekmännen, även kallade nämndemän, är politiskt tillsatta invånare är oftast äldre invånare där 55 % är kvinnor medan 45 % är män. Av lekmännen har sju av tio eftergymnasial utbildning. Det finns ingen exakt forskning på hur ofta lekmännens beslut går emot socialsekreterarens förslag men en uppskattning görs till att 1-5 % av ärendena ändras på den initiala bedömningen (ibid.). För denna aktuella studie och frågan om vem som bär ansvaret för de beslut som fattas är det intressant att förstå vem som står bakom besluten. Trots att socialsekreteraren inte har det slutgiltiga ordet kan det genom tidigare forskning uppfattas att deras bedömning väger tungt hos lekmännen.

Många föräldrar upplever att de inte blivit hörda under utredningstiden (Höjer, 2019). Föräldrar upplever att deras erfarenhet och kunskap inte gavs något värde i utredningen. Upplevelsen delas av såväl föräldrar som ansökt om hjälp som föräldrar som haft sin kontakt baserat på orosanmälning och placering. Föräldrar upplever att socialsekreterare utifrån sin professionella roll tror sig veta mer om deras barns behov än de själva gör vilket upplevs som kränkande och förminskande. I flera fall har mödrar uttryckt att de varit tvungna att kämpa för att barnen ska placeras då situationen i hemmet varit ohållbar men att det uppfattats som omotiverad oro. Föräldrarna ansåg att barnen for illa av den försenade placeringen när behovet uttryckts tidigt (ibid.). När det kommer till placeringar uttryckte många föräldrar kritik mot kontakten och samarbetet mellan familjehemmet och de själva Biologiska föräldrarna upplevde att umgänget ofta känns påtvingat och det var svårt att få kontakt med barnet då de var gäster i någon annans hem. En annan viktig aspekt var vilken roll socialtjänsten kunde spela i främjandet av ett gott samarbete. Föräldrar som haft sina barn placerade inom olika kommuner då barnen haft olika biologiska mammor har sett en tydlig skillnad på vad socialtjänstens insats kan göra. Hos det ena familjehemmet välkomnas föräldern till övernattnings, högtider och vanliga umgängen medan den hos annat familjehem känner sig motarbetad av både socialtjänst och familjehemsföräldrar. Känslan av underlägsenhet som kan skapas hindrar många föräldrar från umgänge då de känner att de inte kan leva upp till den materiella standard barnet får hos familjehemsföräldrarna (Höjer, 2019).

Kritiken mot barnavården och placeringarna är gedigen men samtidigt delad bland många forskare inom det sociala fältet, följande stycke kommer att beröra några av dessa. Michael Little (2010) betvivlar om dagens barnavård går att försvaras över huvud taget. Littles (2010) kritik riktar sig främst mot placeringar i familjehem och institutioner och inte den utredande barnavården. Forskaren menar att placeringar präglas av orättvisa, slumpmässiga resursfördelningar, ekonomisk ohållbarhet och är negativ för de som placeras. Little (2010) anser att många placerade barn idag inte behöver vara det. Istället bör de få förebyggande arbete, stöd och hjälp från barnavården. Forskaren menar att staten sällan kan ersätta föräldrarollen i barnens liv utan stora svårigheter och brister. Forskaren Sinclair (2019) menar att oavsett om barnet får det bättre eller inte genom en placering är det en självklarhet att vissa barn behöver omhändertas och placeras. Sinclair menar att utfallet av en placering handlar om den kvalitet som placeringen erhåller. Även Sinclair ser flera brister i systemet som behöver åtgärdas men menar att de inte är lika drastiska som Little (2010) förmedlar. Sinclair förespråkar mer kontinuitet inom barnavården och tror att adoption och släktinghem kan öppna en stor möjlighet till detta. Andra faktorer som kan förbättra barnavården är mer individuella bedömningar och större beaktning till barnets röst, hänsyn till fler aspekter så som kostnader, socialsekreterarens möjligheter och begränsningar och förstå sambandet mellan preventivt arbete och sena ingripanden (Andersson, Höjer, Sallnäs & Sjöblom, 2019). En stor del av kritiken som omnämns bedöms vara motiverad, samtidigt anses socialtjänsten få en hel del omotiverad kritik (Socialstyrelsen, 2022). I många fall kopplas denna kritik till desinformation.

3.2 Spridningen av desinformation

Begreppet desinformation har blivit ett trendigt ord globalt men bör särskiljas från begreppet misinformation (Farkas & Schou, 2018). När det kommer till desinformation handlar det om att informationsbäraren oavsiktligen sprider felaktig information medan en informationsbärare som sprider misinformation gör detta med avsikt. En stor del av uppmärksamheten begreppet fångat handlar om svårigheten att identifiera just det som är desinformation. Var dras gränsen mellan falskt och sant, och vem är det som avgör var gränsen går? Farkas och Schou (2018) belyser tre möjliga anledningar till uppkomsten av desinformation. Den första anledningen handlar om att budbäraren använder desinformationsspridningen som en kritik till den digitala kapitalismen som

råder. Det finns många anledningar till att använda desinformation i digitala kapitalismens rörelse. Dels så sägs det att desinformationen är mycket billigare att producera och får av denna anledning en större spridning på nyhetskanaler, dels så handlar det om att desinformationen är ett perfekt exempel på kontrovers. Desinformationen väcker många åsikter och debatter mellan människor och bidrar på detta sätt till fler läsare i media. Fler läsare innebär en högre ekonomisk vinning till de drivande vilket fortsätter försvåra möjligheten att begränsa desinformationen (ibid.)

Den andra möjliga anledningen som lyfts av Farkas och Schou (2018) är att budbäraren sprider desinformationen som en kritik av högerpolitiken och media. Det sägs att termen desinformation mobiliserats med syftet att kritisera och delegitimera motståndaren i politiska syften. Den traditionella vänster och högerpolitiken använde desinformation som en beståndsdel i den pågående maktkampen. Ett tydligt sätt forskarna kunnat bevisa detta på har varit att granska sökmotorer som Google vid valkampanjer där det observerats att falska nyheter på ett ovanligt sätt stigit i både sökningar och klick (bilaga 3). Användningen av desinformation i politiska kamper har varit tydligt kopplad till högerpolitiken (Farkas & Schou, 2018). Den tredje och slutliga anledningen som lyfts i artikeln handlar om att använda desinformation som en kritik mot den liberala och ”mainstream” median. Det vill säga den vanliga median. I politiska maktkamper syns ofta sken av denna metod genom att politiker försöker rikta om desinformationsbegreppet mot kritiken de får. Kritikern blir den kritiserade genom att nu försöka delegitimera den kritiska median istället. Denna form av desinformation sker ofta både i skrift och tal men även genom agerande. I denna teori behöver beaktning tas till att kampen inte handlar om att kategorisera falska och sanna nyheter utan förstå kampen som det politiska kampspel det är. Ett försök att hegemonisera verklighetens grunder i den sociala riktning den högra politiken vill uppnå. I forskningen (Farkas & Schou, 2018) väcks många frågor som grundar sig i fascination över dragkraften desinformation verkar ha på människor. Kanske kan det handla om att desinformation ofta berör och bygger på redan befintliga rädslor och tankar hos människor.

Marwick & Lewis (2017) talar om desinformation utifrån begreppet mediamanipulation och menar att forskare har delade åsikter om detta fenomen. En av åsikterna som verkar skilja på deras meningar handlar om frågan om vilka människor det är som sprider desinformation. Marwick & Lewis (2017) har i sin forskning identifierat sex olika

grupper som upplevs ha stort inflytande inom desinformationsbegreppet. Grupperna är kategoriserade som internet troll, gamers, konspirationsteoretiker, influencers, politiskt extrema nyhetskanaler och politiker. Mediamanipulation och desinformation sprids på många olika plattformar. Bloggar, hemsidor, forum och sociala medier. Det är svårt att avgöra vilken långsiktig konsekvens manipulationen av media kommer att ha på människor. I de mönster som varit synliga syns en tydlig trend av misstro mot media inom vissa samhällsgrupper (ibid). Den svenska socialtjänsten har under en lång tid varit direkt utsatta för något de själva kallar för desinformationskampanjen eller påverkanskampanjen mot socialtjänsten. En våg med kritik mot socialtjänsten som fått stor uppmärksamhet på sociala medier.

3.3 Påverkanskampanjen mot svenska socialtjänsten

I det svenska samhället har misstron gentemot nationella myndigheter varit pågående historiskt (Ahlerup & Ranstorp, 2023). Misstron har under en längre tid varit kopplad till utsatta områden men har under 2022 intensifierats markant på en nationell nivå. I en forskningsrapport gjord av Försvarshögskolan (2023) redogör forskarna Ahlerup & Ranstorp för vad som kallas för *den största påverkanskampanjen som Sverige någonsin har träffats av*. Kampanjen berör information om att den svenska socialtjänsten kidnappar barn och riktar sig mot barn med utländskt påbrå och muslimsk tro. Aktörerna sprider sin information på flertalet sätt men tros ha förenats via sociala medier. Bland annat har det uppkommit en trend av grupper på sociala medier som i många fall lett till fysiska demonstrationer. I samband med kampanjen har svenska socialtjänsten fått en stor lystring internationellt (ibid.). Till följd av kampanjen har både offentliga institutioner och enskilda socialarbetare utsatts för hat, hot och uppmaningar till våld och terrorattentat. Det har i studien även visat sig att det går att dra kopplingar mellan radikala islamistiska aktörer och det narrativ som sprids i kampanjen. Kampanjens kopplingar till sociala medier har gjort att den fångat upp flera internationella influencers. Att människor med stort inflytande valt att dela och aktivt engagera sig i kampanjen har inte bara lett till att den fått större spridning men även förlängt varaktigheten. Deras inflytande har inte bara handlat om att dela och sprida utan man har formulerat flera konkreta förslag och krav på förändring för att denna kampanj ska upphöra (ibid.).

Det har från myndigheternas sida gjorts flera försök till att bemöta kampanjen och desinformationen som sprids men mängden information och läsare som kampanjen nått har gjort det svårt att nå fram med ”*korrekt information*” (Ahlerup & Ranstorp, 2023). I exempelvis Helsingborg stad har socialförvaltningen gått ut med broschyrer som innehåller information om LVU (1990:52) och socialtjänstens arbete (Helsingborg stad, 2022). Broschyrerna berör många av de frågor som kampanjen riktar sig mot och finns tillgängliga på flera språk. Bland annat går det att läsa om hur samarbetet med socialtjänsten går till, vad LVU lagstiftningen är, hur den fungerar i praktiken samt vilket syfte och mål som socialsekreteraren har. Socialtjänsten i Helsingborg stad har även försett sina medarbetare med handböcker med verktyg för att bemöta kampanjen i mötet med klienten (ibid.). Hur många människor och medarbetare som tagit del av Helsingborgs stads material finns det inga svar på online men är förhoppningsvis tydligare i slutet av studien. Ahlerup & Ranstorp (2023) menar att det är viktigt att förstå att kampanjen inte kom från ingenstans utan grundar sig i de brister och konfliktytor som redan fanns i det svenska samhället. Krockarna mellan socialtjänsten och klienter finns på många plan. Det handlar om bland annat värderingskrockar, religiösa krockar, rättsliga principer och barns rättigheter inom olika kulturer.

Människor med utländskt påbrå är överrepresenterade i mötet med socialtjänsten och ofta tillkommer språkliga barriärer i mötet mellan klienterna och socialtjänsten (Ahlerup & Ranstorp, 2023). Stier (2006) diskuterar vikten av ansvarstagande i mötet med andra utifrån sin egen interaktionsstil. Individerna behöver inte bara vara medvetna om det verbala utbytet med andra utan även tänka på kulturella skillnader, traditioner, omedvetna signaler och skillnader i språket. Stier (2006) beskriver att högre interkulturell kompetens innebär lättare kommunikation och samspel i det mångkulturella samhälle vi lever i. Tar socialarbetaren hänsyn till dessa faktorer? För att bemöta en så omfattande kampanj krävs inte endast bemötande av den desinformation som sprids utan förtroendet för den statliga förvaltning och socialtjänst behöver byggas upp igen (Ahlerup & Ranstorp, 2023). Försvarshögskolan föreslår att detta förtroendeskapande behöver ske i kontakt med invånarna genom kommunala insatser. Socialarbetare bär också ansvar att söka kunskap om de krockar som tidigare nämnts. En kunskap om de skillnader som finns mellan människor och hur dessa skillnader kan påverka mötet.

4. Teori

I detta kapitel presenteras uppsatsens val av teori. Uppsatsen använder sig av begreppet narrativ teori för att ge en ökad förståelse till respondenternas berättelser. Kapitlet presenterar Catherine Reissman beskrivning av det narrativa begreppet, samt Barry Buzans framställning av hot och säkerhet i politiska diskurser, som senare kommer att kopplas samman till analysen.

4.1 Narrativ teori

Britt-Marie Sohlberg och Peter Sohlberg presenterar i boken *Kunskapens former, vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik* (2019) den socialkonstruktivistiska ansatsen som en bred riktning med fokus på hur personer som integrerar med varandra konstruerar tolkningar, positioner och regler. Detta påverkar sedan våra uppfattningar och handlingar. Den har som mål att kunna svara på frågan om hur den sociala kontexten påverkar människors kunskap. En utgångspunkt för det socialkonstruktivistiska perspektivet och hur kunskap kan påverka det sociala, är att människors kunskap är socialt konstruerad. Detta eftersom att kunskapen kommer med hjälp av språkliga begrepp, och att språket är något socialt (Wennerberg, 2010). Man ser verkligheten genom det socialkonstruktivistiska perspektivet som en konstruktion som inte refererar till något objektivt som existerar, oberoende av sociala kontexter (Justesen & Mik-Meyer, 2011). Med hjälp av socialkonstruktivismen kan man få en bättre förståelse av vad ett samhälle och en social verklighet är för något (Wennerberg, 2010).

Den socialkonstruktivistiska ansatsen kan kopplas till termen narrativ. Narrativ kan med synonymer tydligare beskrivas som en framställning, och med andra ord en berättelse. Den narrativa analysen fokuserar på människors berättelser som berör händelser under deras livsperiod. Narrativ analys beskrivs som en metod där man omvandlar informationen i en händelse så att en mening skapas, och därefter uppstår ledande effekter. Med hjälp av den narrativa metoden har man som önskan att förstå hur individer ger mening till sina tidiga erfarenheter. Där tidigare erfarenheter innebär viktiga händelser, syften eller handlingar. Berättelserna gestaltar ett utmärkande tillvägagångssätt till att uppfatta tillvaron på (Faizullaev & Cornut, 2017: 578-579).

Riessman (2008b) beskriver det narrativa begreppet utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv och dess påverkan gällande trovärdigheten i händelser som framkommer i människors berättelser. I Riessmans (1993) narrativa ansats använder forskaren sig av de teoretiska begreppen *selektivt* och *performativt*. Berättelser och händelser är selektiva på det sättet att det vanligtvis framhäver vissa delar av verkligheten, medan andra delar samtidigt göms undan eller förflyttas till bakgrunden, där de inte syns. Performativ betyder att någon uttrycker eller skapar en handling istället för att bara beskriva handlingen. Performativitet kan representeras genom språkliga anmärkningar eller yttre tecken med hjälp av symboler (ibid). I den narrativa metoden uppmärksammar man även *dikotomier*. Dikotomier ger olika händelseförlopp specifika inramningar, där man skapar motsatsrelationer. Exempelvis kan man i olika narrativa beskriva vissa personer som “goda” och andra personer som “onda”. Andra forskare menar på att man ska kunna identifiera vem de onda eller goda är (Bryman, 2018).

I artikeln “Rethinking Security after the Cold War” (1997) *Cooperation and Conflict*, 32(1):5-28 undersöker Barry Buzan teoretisk litteratur om säkerhetsstudier som har blivit aktiva sedan Kalla krigets slut. Artikeln är uppdelad i tre skolor där första är “traditionalister”, som vill behålla ett militärt fokus. Andra är “breddare” (wideners) som vill utöka antalet frågor på säkerhetsagenda. Samt tredje, de nyligen lanserade kritiska säkerhetsstudierna, vars förespråkare vill utveckla en mer ifrågasättande inställning till den ram där säkerhet görs begriplig. De tre skolorna har områden där alla tre möts med det finns också områden där de är oense. Artikeln är huvudsakligen förankrad till “widening-skolan”, och dess främsta syfte är att motbevisa den traditionalistiska kritiken om att “widening” gör säkerhetsbegreppet osammanhängande. Buzan ställer följande frågor för att identifiera hur “hot” och “säkerhet” berättas fram i olika politiska diskurser; Vem ska skyddas? (Vad utgör referensobjekt?) Vem/Vad utgör hotet? Vem/Vad utgör målpublik? Vilka åtgärder nämns för att bemöta hotet? Nämns några extraordinära sådana? Ämnet för artikeln ligger utanför denna studies ram, men på grund av sin narrativa och diskursiva riktning knyter den an till studiens syfte. Analysen i studien kommer inspireras av denna konstruktion men med frågor som är anpassade efter vårt syfte.

5. Metod

I det här avsnittet presenteras den metod som använts och tillvägagångssättet för studien. Syftet är att studien med hjälp av detta kapitel ska gå att genomföras på nytt. Kapitlets avsnitt redogör för det kvalitativa arbetet, metodologiska övervägande, studiens urval, tillvägagångssättet, tillförlitligheten, analysmetoden, forskningsetiska överväganden samt arbetsfördelningen.

5.1 Kvalitativt arbete

I val av forskningsansats har utgångspunkt tagits från den kvalitativa metoden då den ansågs mest kompatibel med studiens syfte och frågeställningar. I boken *Handbok i kvalitativa metoder* (2022) skriven av Göran Ahrne & Peter Svensson beskrivs kvalitativa metoder som ett övergripande begrepp för alla slags metoder som grundas i observationer, intervjuer eller analyser av texter som inte är avsedda för att analyseras kvantitativt. Kvalitativ data kan till exempel handla om ett yttrande, som sedan kan tillämpas för att indirekt undersöka andra företeelser som är komplicerade att uppfatta direkt. Dessa företeelser kan vara uppfattningar, händelser, föreställningar, intentioner, hur man handlar med makt och beslutfattande. Denna typ av data mäts inte, utan det är tillräckligt att konstatera att de finns, hur de agerar och i vilka typer av förhållande de anträffas. Det är i kvalitativ metod mindre betydelsefullt hur *mycket*, hur *länge* eller hur *ofta* de finns.

En del forskare (Yin, 2013) menar att den kvalitativa metoden är svår att definiera och görs mer rättvisa genom att lyfta dess utmärkande inslag. Yin (2013) lyfter fem betydande inslag av kvalitativ forskning. Att studera människors liv och deras verkliga förhållanden, att återge deltagarnas åsikter och synsätt, att täcka de sammanhang och omständigheter de lever i, att ge insikt om nutida eller framväxande begrepp som kan tydliggöra mänskligt beteende och att använda flera olika typer av källor istället för en enda typ av stöd. En fördel med att använda kvalitativ metod till undersökningen har varit chansen att ändra och anpassa intervjufrågorna efter de behov som mötts. Detta hade inte varit möjligt med standardiserat frågeformulär. Metoden har gett en bredare bild med fler nyanser och större omfattning av respondenternas narrativ (Ahrne & Svensson 2022). Ryen (2011) menar att kvalitativ data är ett försök till att förenkla verkligheten. Idag är många forskare överens om att metoden i sig inte har någon större

betydelse utan att forskningens inriktning avgör vilken metod som är lämpligast för insamling av data (ibid).

5.2 Metodologiska överväganden

Ett annat övervägande handlade om valet av intervjuform till den aktuella studien. Forskningen riktade sig till att undersöka den aktuella kritiken mot socialtjänsten genom att se likheter och skillnader mellan socialarbetares respektive kritiska klienters narrativ. Samtliga intervjuer har genomförts med en semistrukturerad metod för att möjliggöra djupgående svar från respondenterna. Intervjuguiden (Bilaga 2) innehöll specifika teman med öppnare frågor som gjorde det möjligt att anpassa följdfrågorna efter respondentens berättelse. Respondenterna har på så sätt fått möjligheten att besvara frågorna på det sätt de önskat och inte begränsats av avgränsade frågor (Bryman, 2018).

Semistrukturerad intervju kännetecknas av den öppna och unika strukturen av intervjuer genom att avgränsa teman och huvudämnen utan att lägga någon större vikt vid ordningen av dem (Ryen, 2011). En semistrukturerad intervju kan liknas vid ett samtal där man ser till att inkorporera viktiga nyckelord i frågor och diskussioner som skapas (ibid.). Genom att använda en öppnare intervjumetod kan saker som annars ofta tas för givet uppmärksammas. Det har bland annat handlat om respondentens identitet, erfarenheter, synsätt, ställningstagande samt både kulturella kunskaper och perspektiv (Ahrne & Svensson 2022). Intervjumetoden har varit ett effektivt sätt att få en inblick i klienters upplevelser och åsikter om socialtjänstens arbete såväl som professionellas inställning till kritiken de möter. Empirin har gett information om privata känslor, djupa tankar och uppfattningar vilket varit fördelaktigt inför bearbetningen av materialet.

Trots den kvalitativa metodens öppna intervjuform kan den fortfarande anses begränsad i förhållande till helt ostrukturerade intervjuer (ibid.). Anledningen till att den semistrukturerade metoden valdes handlade om två faktorer. Den första faktorn handlar om att minska risken att intervjuerna gick utanför studiens syfte då tiden var begränsad och frågeställningar behövde besvaras. Den andra faktorn handlar om ett övervägande ur ett etiskt perspektiv då risken fanns att en del klienter bar med sig känsliga berättelser som omöjligt går att förbereda sig på. Genom att ha någorlunda struktur och koll på ämnen som skulle pratas om kunde en viss förberedelse göras samt diskuteras med handledare. På så sätt var förhoppningen att minska risken att respondenterna skulle

komma in på ämnen som skribenterna inte var beredda på att hantera vilket de inte gjorde heller.

5.3 Urval

Urvalet och val av respondenter är av stor vikt för resultatet inom forskning med kvalitativ ansats (Bryman, 2020). I valet av respondenter har studien utgått ifrån två olika sorters urval, målinriktat urval samt ett bekvämlighetsurval. Ett målinriktat urval kännetecknas genom att forskaren på ett strategiskt sätt önskar respondenter som är relevanta för forskningsfrågan. Bekvämlighetsurvalet utgår precis som ordet låter utifrån forskarens bekvämlighet, forskaren utgår från de respondenter som är tillgängliga (Bryman, 2018). Att utgå från ett bekvämlighetsurval innebär att resultaten inte kan anses representera målgruppen socialsekreterare generellt (Ibid.). Från socialtjänsten var det målinriktade urvalet socialsekreterare som kände sig relativt insatta i den aktuella kritiken dagens socialtjänst möter samt har erfarenhet av arbete med barnfamiljer. Bekvämlighetsurvalet utgjordes av att inte specificera någon specifik anställd eller specifikt kön utan ta de respondenter som var villiga att ställa upp i studien. Ofta kan organisationer ställa krav på vilka respondenter som får ställa upp i forskningen för att på så sätt erbjuda respondenter vars svar lättare kan kontrolleras och vinklas (ibid.). Däremot påträffades aldrig några restriktioner av Socialtjänsten, och frågan ställdes till samtliga medarbetare. Mailet skickades ut till samtliga socialsekreterare inom barn och familj i en kommun i södra Sverige.

Utifrån klientsidan var det målinriktade urvalet respondenter som på något sätt tidigare varit i kontakt med socialtjänsten. Klienterna skulle av etiska skäl inte ha en pågående utredning för att delta (läs mer om detta under forskningsetiska överväganden). Bekvämlighetsurvalet utgjordes av att nå ut till de respondenter som var tillgängliga (ibid). Respondenterna hittades i diverse facebookgrupper engagerade i frågor som rör socialtjänsten och omhändertagande av barn. Grupperna på facebook heter bland annat "Barnens rätt", "BARNENS RÄTTIGHETER MINA RÄTTIGHETER SVERIGE 2.0" och "Familjen i centrum". Facebook-grupperna fungerar som ett forum för människor att dela med sig av sina erfarenheter av socialtjänsten och är en mötespunkt för kritik samt frågor som rör kontakten med socialtjänsten. Genom att utgå från kritiska grupper mot socialtjänsten var det underförstått och medvetet att respondenterna skulle vara kritiska till socialtjänsten. Skulle andra grupper, som bara användes som frågeforum att

användas skulle respondenternas inställning till socialtjänsten inte vara lika självklar och därmed inte intervjuernas riktning heller. För att besvara studiens frågeställningar och uppfylla det valda syftet var kritiken mot socialtjänsten central. Genom att hitta respondenter i kritiska grupper var garantin att komma i kontakt med rätt målgrupp större. Av alla 29 respondenter som kontaktades svarade 17 som ville ställa upp på en intervju, av dessa valdes fyra ut. Respondenterna från klientsidan hade olika yrkesbefattningar som på grund av utlovad konfidentialitet inte kommer att delges. Att ha respondenter med olika bakgrunder och yrken bidrar till att forskningen får en bredare variationsvidd av dess aktuella ämne (Becker, 2008). Från socialtjänsten genomfördes två intervjuer med socialarbetare. Socialarbetarna hade båda två yrkestiteln "socialsekreterare", men arbetade på olika avdelningar. Den ena socialsekreteraren arbetar inom placeringar och den andra inom utredning av barn och unga. Klienternas tidigare kontakt med socialtjänsten har alla berott på olika anledningar, på grund av konfidentialitet kommer inga av dessa att delges. Respondenterna bestod av tre kvinnor och tre män, åldersspannet på respondenterna var mellan 31 och 74 år.

5.4 Tillvägagångssätt

I kontakten med socialtjänsten samt klienterna skickades det initialt ut ett informationsbrev/samtyckesblankett. Se (Bilaga 1) för fullständig blankett. Informationsbrevet och samtyckesblanketten innehåller information om skribenterna samt syftet och bakgrunden till studien. Samtyckesblanketten innehöll bland annat information om frivilligheten, möjligheten att dra tillbaka samtycke, risken det innebar för respondenterna att delta, sekretess samt hur materialet kommer att hanteras. Till socialtjänsten skickades dokumenten ut via e-post medan klienterna kontaktades via messenger då det var lättast tillgång till dem där. Inget svar tolkades som att respondenterna inte var intresserade och några andra förfrågningar skickades aldrig ut. De klienter som ville delta bokades digitala intervjuer in med. Intervjuerna hölls via Teams och var mellan 30 minuter och en timme långa. Intervjuerna var semistrukturerade (Bryman, 2018) vilket gav respondenterna mycket utrymme till egna berättelser. Intervjun utgick från specifika teman som samtalet riktades mot och följdfrågor ställdes utifrån riktningen respondenten ledde samtalet i. Samtliga intervjuer har berört samma ämnen men har dels lyft olika synvinklar, dels gått in på olika

områden av ämnet. Intervjuerna med socialsekreterarna utfördes på samma sätt men genomfördes fysiskt istället för digitalt. I många fall kan forskare möta begränsningar genom att genomföra intervjuer digitalt. Begränsningarna kan handla om att tekniken inte fungerar, det är svårt att läsa av kroppsspråk eller få ett naturligt flyt i samtalet. Under intervjuerna hade samtliga respondenter kameran igång vilket underlättade ögonkontakten och möjligheten att se om kroppsspråket eller ansiktsuttrycken på något sätt förändrades i samband med någon fråga. Det uppstod aldrig några situationer där respondenterna reagerade på ett utmärkande sätt utan alla respondenter upplevdes bekväma under intervjuerna. Det framkom inte heller några särskilt känsliga berättelser som var svårhanterliga utan kritiken berörde det sociala arbetet allmänt och inte personligt. För att i förväg förhindra att missa ifall respondenter känner sig obekväma eller ändrar på deras ton genomfördes testintervjuer med kurskamrater. Efter testintervjuerna var det tydligt att intervjuerna behövde ha en lugn och försiktig ansats för att skapa möjlighet att uppfatta när respondenterna kände sig obekväma utan att uttala detta. Trots att dessa risker fanns var möjligheten till digitala intervjuer avgörande för denna studie. Under insamlingen av empirin samt under granskning av transkribering tillsammans med handledare stöttes det inte på några av ovanstående hinder. Efter intervjuerna har respondenter hört av sig med förslag på andra som vill delta i studien vilket tolkats som att respondenterna haft en god upplevelse av intervjuerna.

Intervjuerna spelades in vilket var inkorporerat i samtyckesblanketten som samtliga respondenter signerat. För att säkerställa att respondenterna inte missat denna punkt ställdes frågan till varje respondent innan inspelningen sattes igång. Samtliga deltagare i intervjun gav återigen samtycke till inspelningen. Att spela in intervjuer är fördelaktigt för forskaren då det underlättar fokuset under intervjun och tillåter den som intervjuar att fokusera på respondenten och ställa adekvata följdfrågor (Kvale & Brinkmann, 2009). Människans minne är högst opålitligt och när så många intervjuer hålls i samma tema är det viktigt att transkribera den insamlade datan (ibid.). Efter intervjuerna har materialet transkriberats och bearbetats (Bryman, 2018). Det transkriberade materialet har gjort det möjligt att särskilja respondenterna samt hitta samband och skillnader mellan klienters upplevelser. Transkriberingen har även bidragit med ett flertal effektfulla citat som styrkt analysen. Det transkriberade materialet har bearbetats genom kodning och en tematisk analys.

5.5 Tillförlitlighet

Bryman (2018) särskiljer den kvalitativa metodens tillförlitlighet genom olika begrepp. Trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att styrka och konfirmera. Ett materials trovärdighet avgörs genom hur andra personer finner ett socialt fenomen sannolikt och lämpligt utifrån någon annans perspektiv. För att det ska vara trovärdigt är det viktigt att respondenterna och andra inblandade får ta del av insamlat material för att bekräfta uppfattningar och korrekta tolkningar (ibid.). Trovärdigheten i intervjuerna har säkerställts ytterligare genom att intervjuerna ständigt övervägts och reflekterats med handledaren på ett transparent sätt. Förhoppningen var att respondenterna skulle få möjligheten att ta del av transkriberingen innan analysen men blev dessvärre ett steg som på grund av tidsbrist inte hanns med. Att respondenten får ta del av det sammanställda materialet kallas för respondentvalidering och bekräftar forskarens uppfattning av respondenternas berättelser (ibid.). Respondentvalidering kan ske på flera olika sätt, forskaren kan redogöra för vad som sagts under intervjun, återkoppla till grupper och genomföra gruppdiskussion eller återkoppla genom att dela med sig av ett avsnitt av det arbete som gjorts och be om kommentarer på materialet. Genom respondentvalidering finns även risken att respondenterna reagerar defensivt och vill istället ta bort delar av det material som är betydande för resultatet (ibid.). För att inte riskera att hamna i denna sits har respondenterna under intervjuerna ställts löpande följdfrågor på det som varit oklart varav respondenterna antingen bekräftat uppfattningen eller förklarat vidare. Att intervjuerna transkriberas och analyseras är enligt Bryman (2020) viktigt för hög trovärdighet på respondentvalideringen.

Forskningens överförbarhet mäter ifall resultaten är överförbara till en miljö som är oberoende av den som var aktuell i forskningen samt i vilken utsträckning den skulle vara det (Bryman, 2018). För att kunna mäta överförbarheten behöver forskaren vara noggrann i presentationen av det sociala fenomenet genom transparens i respondenternas miljö, och forskningens tillvägagångssätt (ibid.). Det är däremot svårt att genomföra en kvalitativ studie och garantera samma utfall då forskarens bakgrund och personliga åsikter oundvikligen kommer att färga studien i en viss mån. Även om forskaren är transparent i tillvägagångssätt och resultat har dennes bakgrund tagit studien i en viss riktning. Den kvalitativa forskningens pålitlighet innebär att man som forskare angriper undersökningen med ett granskande synsätt (Bryman 2020). På detta

sätt redogör man som forskare för alla delar av processen i forskningen. Forskaren redogör bland annat för forskningens frågeställningar, avgränsningar och urval. Pålitligheten inom kvalitativ forskning går att jämföras med reliabiliteten i kvantitativ data. Pålitligheten av detta forskningsarbete har dels stärkts genom att ständigt granska arbetet samt vägledas i rätt riktning av handledare (ibid.).

Forskaren till en studie står i relation till förståelsen av resultatet. Inom samhällslig forskning är det inte möjligt att nå fullständig objektivitet (Bryman, 2018). För att stärka objektivitet och säkerställa att forskarens egna åsikter inte ska färga materialet har det kontinuerligt kritiskt reflekterats och diskuterats tillsammans med handledare. I denna studie har det varit extra viktigt att spegla respondenternas berättelser på ett transparent och opartiskt sätt då målet var att förstå men även försöka öka förståelsen mellan socialtjänsten och klienterna.

5.6 Bearbetning och analys

5.6.1 Tematisk analysmetod

För att bearbeta den insamlade datan användes tematisk analysmetod (Bryman, 2018). Bryman (2018) talar om framework som en effektiv metod för kodningen. Framework innebär att man strukturerar och sammanställer olika teman i en matris som ska underlätta bearbetningen. Respondenternas berättelse och uttryck är de centrala delarna i en tematisk analys. Då syftet var att bland annat förstå klienters respektive socialarbetarnas upplevelse av kritiken mot socialtjänsten fungerade den tematiska analysen väldigt bra i bearbetningen av de transkriberade intervjuerna.

För att kunna identifiera teman finns det olika föreslagna faktorer forskaren kan rikta fokus mot (Bryman, 2018). I det insamlade materialet kan forskaren leta efter, repetitioner, metaforer och analogier, övergångar, likheter & skillnader, språkliga kopplingar, saknade data och teori relaterat material. Att något ofta upprepas innebär inte per automatik att det är ett relevant tema för den aktuella forskningen (ibid.). Temat bör kunna tillämpas till forskningens syfte och frågeställning.

I bearbetningen genom den tematiska analysen har Bryman (2018) framställt grundregler för en lyckad analys. Steg ett är att läsa genom den insamlade datan och transkribera den. Steg två innefattar en mer genomgripande läsning av material. Steg tre

och fyra innefattar en kodning av materialet. Det kodade materialet kan sedan utvecklas till teman och subteman som kan kopplas till forskningens syfte och frågeställningar.

5.6.2 Kodning

Med hjälp av den tematiska analysen har det i materialet kännetecknats koder för att finna en struktur till den analys som senare gjorts. Kodning benämns även som indexering (Bryman, 2018). Att koda innebär att tematisera insamlad data i ett försök att hitta förståelse för dess innebörd från olika perspektiv. Att koda material sker i flera steg och kan vara till fördel att göra löpande under datainsamling. Att göra kodningen löpande reducerar risken för att insamlat material försvinner i stora mängder. Efter den initiala kodningen bör forskaren kritiskt granska de framtagna koderna och analysera förekommande samband bland dessa. Teman framtagna av kodningen kan till fördel kopplas till teorier som ger en djupare förståelse för empirin (ibid.). Genom att koda material tillkommer risken att tappa kontexten bakom det insamlade materialet och respondenternas egna utsagor, istället bara se koderna. Att koda materialet på flera sätt är något man både kan och bör göra för att förhindra detta (Bryman, 2018). Genom att koda på flera sätt tvingas forskaren bearbeta materialet flera gånger och på så sätt fånga upp eventuella brister i kodningen och relevansen för arbetet.

När studiens material kodats har inspiration tagits från Buzans hotkonstruktion för att tematisera empirin. När kodningen tar sin utgångspunkt i en redan etablerad metod sker kodningen genom ett deduktivt förhållningssätt. Det innebär att man på något sätt utgår från att empirin ska ha ett samband med den valda teorin istället för att göra en öppen, induktiv, kodning (Aspers, 2011). Fördelen med det deduktiva arbetet är att sambandet stärks ifall de teoretiska koderna visar sig stämma överens med den insamlade empirin. Nackdelen med den deduktiva metoden är risken att anta korrekta slutsatser baserat på felaktiga antaganden (Bryman 2018). Buzan identifierar olika följdfrågor för att förstå och identifiera hur hot och säkerhet framställs i olika narrativ (Buzan, 1997). Buzans frågor fångade viktiga aspekter av respondenternas narrativ och gjorde det möjligt att ställa klientens narrativ direkt mot socialsekreteraren. Buzans följdfrågor, vilka är studiens framtagna teman, har inspirerat den slutliga analysen. Buzans (1997) frågor har omformulerats för att passa studiens empiri och används endast som en inspiration för den deduktiva kodningen som gjorts.

Buzans frågor	Studiens koder
Vem ska skyddas? (Vad utgör referensobjekt?)	Vilka är de utsatta?
Vem/Vad utgör hotet?	Vad utgör utsattheten?
Vem/Vad utgör målpublik?	Vilka är det som utsätter?
Vilka åtgärder nämns för att bemöta hotet?	Vilka åtgärder nämns för att skydda de utsatta?
Nämns några extraordinära sådana?	Extraordinära förslag

5.7 Forskningsetiska överväganden

När det kommer till kvalitativa intervjuer, inte minst när de berör klienter, är det viktigt att som forskare göra ett djupgående forskningsetiskt övervägande. De forskningsetiska principerna handlar om att endast godkända forskning om denna kan utföras med hänsyn till de mänskliga rättigheterna, människovärdet och grundläggande friheter vid etikprövningen. Det är alltid viktigt att individers välfärd skall få företräde innan samhället eller vetenskapens behov tillgodoses (Ahrne & Svensson 2022). Det talas om fyra krav som ska tillämpas vid forskning för att skydda berörda människors identitet och integritet. Kraven kan fungera som riktlinjer och vägledning för forskare för ständig påminnelse om det etiska övervägandet i kontakt med medmänniskor. Kraven kallas informationskravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapliga rådet, 2017).

Informationskravet har uppnåtts genom att respondenterna tagit del av studiens syfte samt deras roll i forskningen. Informationen har delgivits genom både informationsblanketter (Bilaga 1) som signerats, samt muntligt innan varje intervju. I

informationen har det tydligt framgått att det är okej att ta tillbaka sitt samtycke när som helst, samt avbryta intervjun utan några frågor. Konfidentialitetskravet har varit oerhört viktigt i studiens sammanhang då respondenterna från klientsidan är engagerade i öppna forum på bland annat Facebook. För socialsekreterarna har det varit viktigt då kommunerna arbetar nära varandra och har nära koll på sina kollegor. För att uppnå detta krav har samtliga respondenter varit anonyma, inga namn har delgivits och inte heller könet på vem som säger vad. Alla uppgifter som under intervjun framkommit som på något sätt riskerar att kopplas till individen har inte tagits med. Den insamlade empirin har förvarats i en låst mapp på datorn och endast studiens skribenter och handledare har haft tillgång till denna. När studien är färdigställd kommer mappen att förstöras. Samtyckeskravet har uppnåtts genom att samtliga respondenter signerat samtyckesblanketten innan intervjun genomfördes, respondenterna har även givit deras muntliga samtycke i samband med intervjuns start. Ett krav på respondenterna var att de skulle vara myndiga vilket innebär att inga vårdnadshavare behövt ge sitt samtycke. Nyttjandekravet uppnås genom att materialet som samlats in från intervjuerna endast kommer att användas i detta arbete och forskningssyfte, materialet kommer inte att delas med någon annan eller utlånas till icke vetenskapliga syften (Vetenskapliga rådet, 2017).

Trots att hänsyn tagits till de fyra kraven är ett klientperspektiv fortfarande ett känsligt ämne att beröra i forskningssyfte. Utöver kraven har studiens skribenter behövt göra ytterligare överväganden för att kunna genomföra studien etiskt försvarbart. Det har inte fokuserats på några specifika detaljer i det enskilda mötet med socialtjänsten utan intervjuernas fokus har varit på kritiken mot socialtjänsten på ett organisatoriskt plan. När respondenterna valt att dela med sig av deras erfarenheter har inga detaljerade följdfrågor ställts utan respondenterna har med egen vilja valt vad de vill dela med sig av. Ett annat krav har varit att respondenten inte har en pågående eller alldeles för färsk utredning hos socialtjänsten då positionen i de fallen är extra utsatt. Intervjuerna har inte varit tidsbegränsade då möjlighet ville ges till respondenterna att hinna ta upp alla deras frågor och funderingar. Detta för att inte lämna respondenterna bärandes på tankar som de inte fått möjligheten att dela. I slutet av intervjuerna har respondenterna fått tydlig kontaktinformation och uppmaning om att kontakta skribenterna eller handledare vid frågor och funderingar, även om det handlar om att dra tillbaka samtycke eller information. Det har förts etiska resonemang och reflektioner tillsammans med

handledare innan och efter varje intervju där studiens skribenter haft möjlighet att diskutera tankar kring information som uppkommit.

Anledningen till att studien trots ämnets känslighet utgått från ett klientperspektiv handlar om den brist på perspektivet som uppfattades genom sökningar efter tidigare forskning. Redan på 1980-talet lyfte forskaren Bo Edvardsson (1984) kritik mot bristen på klientperspektivet inom det sociala fältet samt risken med att utföra intervjuer med klienter. Edvardsson (1984) diskuterar att klienterna ignorerats i forskningssammanhang i både internationell och svensk forskning. Trots anledningarna till att inte ta tillvara på klientperspektivet lyfter Edvardsson (1984) flera anledningar till att trots riskerna faktiskt ta tillvara på klienterna inom forskningen. Anledningarna handlar då bland annat om att det är yrkesmässigt oetiskt att veta så lite om klientens perspektiv på socialtjänsten, att klientperspektivet gynnar både klienterna och samhället då det kan leda till organisatoriska förändringar samt att perspektivet är nödvändigt för att verksamhetens mål för förändringar ska kunna tas på allvar. Trots att forskningen är närmare 40 år gammal kan den utifrån denna studie ännu anses vara delvis relevant. Det finns uppenbara etiska risker med att genomföra klientintervjuer, men dessa risker bör inte vara en anledning till att undgå ett sådant viktigt perspektiv i det framtida förändringsarbetet inom det sociala fältet. Istället bör riskerna synliggöras och diskuteras för att utveckla den etiska hållbarheten för denna metod.

5.8 Arbetsfördelning

Studien har genomförts av två skribenter vilket har underlättat uppdelningen. Redan i början av arbetet delades arbetet upp för att öka effektiviteten. Intervjuerna genomfördes gemensamt då båda skribenterna behövde vara insatta i grunden till studien. Därefter transkriberade Johanna intervjuerna medan Diana skrev den tidigare forskningen. Transkriberingarna bearbetades, analyserades och kodades tillsammans. Resterande delar har vi skrivit gemensamt för att få en sammanhållen och välarbetad studie.

6. Analys och Resultat

I följande del kommer teman utifrån Buzans hotkonstruktion (Buzan, 1997) att analyseras kopplat till den empiri som samlats in. Analysen kommer att mynna ut i ett resultat där forskningens frågeställningar kommer att besvaras. Analysen präglas av respondenternas citat och reflektioner av samtliga narrativ.

6.1 Vilka är de utsatta?

Den första följdfrågan som Buzan ställde var att identifiera vem eller vilka som var de utsatta eller hotade i konstruktionen (Buzan, 1997). En intressant reflektion under bearbetningen av insamlad data har varit att identifiera samfund i olika narrativ. Bilden av de utsatta har varit ett sådant narrativ. Det framkommer på ett tydligt sätt empati för barnet och barnets röst, barnet är offret för det som sker. Det utsatta barnet har fått ett stort utrymme i respektive narrativ från klientsidan och det har framställts på ett sätt där deras sårbarhet fått fokus. På ett övergripande plan benämns ofta begreppet ”barnets bästa” i narrativet vilket indirekt tytt på att det är utgångspunkten respondenten haft för sina argument och framställningar utan att direkt uttrycka det. Att använda ett språkligt yttrande som barnets bästa, samt visa att respondenten har förståelse för socialarbetarens perspektiv ökar performativiteten i narrativet och påverkar publikens intryck av narrativet. Respektive narrativ har understrukit att hotet är riktat mot alla våra barn i det svenska samhället. Ingen är mer eller mindre utsatt oavsett kön, ålder, socioekonomisk bakgrund, religion eller ursprung som många drivna i desinformationskampanjen kan påstå (Ahlerup & Ranstorp, 2023). I narrativet bemöter respondenterna fördomarna om att barn med utländsk påbrå är mer utsatta för LVU (1990:52) genom att säkerställa att alla barn är lika utsatta. När barnets bästa benämns i relation till socialtjänstens bristande arbete har det skapats en dikotomi där socialtjänsten målats upp som de okunniga som inte ser till barnets bästa.

Klient: Det där med att socialtjänsten tar.. för jag har ju fått höra att de tar enbart muslimska barn, det stämmer inte, för de tar alla barn, oavsett hudfärg. Ehh, oavsett religion, så de stämmer ju inte såklart

Barnets utsatthet har i narrativen framkommit genom att tala om barnet i samband med det hemska som uppstått. Respondenterna berättar om barnet som dött vid placering,

som undanhållits sin förälder, som inte får rätten att veta vem sin biologiska mamma är och som växt upp under ytterst katastrofala förhållanden utan någon tillsyn av socialtjänsten. I relation till förståelse för respondentens berättelse är det av vikt att ha narrativens selektivitet i åtanke. Att förstå att publiken inte får svar på varför barnet inte får veta vem mamma är, vad som resulterat i barnets bortgång och hur det kommer sig att socialtjänsten brustit i sin tillsyn. Det handlar inte om att påstå att narrativet baseras på lögnerna utan att begripa den större bilden och undvika att fylla i narrativens tomrum på egen hand. Det kan även kopplas till klientens känsla av att de bli kränkta (Höjer, 2019)

Klient: Till att börja med så är jag lvt barn och jag har varit omhändertaget från socialtjänsten själv, och socialtjänsten hade inte någon direkt tillsyn. Så att idag så stämmer jag, och många med mig, kommuner för dålig, alltså ingen tillsyn över huvud taget som de borde ha gjort. Det är ju inte bara att de placerar ett barn utan man ska också följa tillsynen, och det gjorde inte dem

I narrativet beskrivs hur barnet som fötts, vuxit upp och levt under en viss standard tvingas vända på hela sin värld utan vidare anpassning. Barnet som uttrycker att det inte vill hem till mamma/pappa och som fruktar för sitt liv tvingas till umgänge samtidigt som barnet som hade gjort allt för att få vara med mamma och pappa inte får sin röst hörd. Barnet som flyttas från ett familjehem till ett annat utan någon uppföljning och barnet som hamnar i kläm i en vårdnadstvist där socialtjänsten försvårar situationen istället för att underlätta. Placering i familjehem kritiserar på grund av orättvisa (Little, 2010). I frågan om vårdnadstvist framställer narrativet hur socialtjänsten väljer vilken information man ska beakta och vilken man väljer att bortse från. Respondenten har svårt att förstå hur ett övervakat umgänge som fungerat i flera månader helt plötsligt skulle bli ett problem. Hur ett barn som trivs med sin mamma och haft ett fint samspel under umgänget helt plötsligt skulle bli rädd för sin mamma. Socialsekreteraren vet plötsligt mer om barnets behov, och föräldrarnas kunskap ger inte längre lika högt värde (Höjer, 2019). Det sker en tydlig dikotomi (Riessman, 1993) genom en tydlig framställning av socialtjänstens negativa roll utan att uttrycka de orden. Vem som målades som den goda går att resonera om. Samtidigt som respondenterna direkt

uttrycker att barnet har denna roll kan det genom performativitet förstås som att föräldern är minst lika god och utsatt.

Klient: och det är ju inte underligt om hela samhället säger att mamma är farlig. På förskolan skyndar sig personalen att ta in barnen... asså hela samhället talar om för barnen att mamma plötsligt blivit farlig, det är klart att de är rädda. Och han påstår att de aldrig talar illa om mamma. Men barnen säger ju saker som de inte kan ha kommit på själva, att mamma ska kidnappa dem och allt möjligt, jag förstår inte att socialtjänsten tror på det. Det kan de inte ha kommit på själva, det måste en vuxen ha planterat i det

De narrativ som framkommit i relation till frågan om LVU (1990:52) har uttalat vikten av att förstå barnens utsatthet i relation till maktlösheten som kommer med att vara ett barn. Vikten av att de insatser som finns faktiskt skyddar barnet och ser till att de får deras behov tillgodosedda oavsett om det behöver ske i hemmet eller utanför. Det har varit viktigt för respondenterna att i sina narrativ få fram vikten av att LVU lagstiftningen finns som ett skydd för våra barn. Ett skydd för alla de barn vars föräldrar inte kan ta hand om dem. Men barnen behöver få detta skydd på ett bra och heltäckande sätt där alla deras behov tillgodoses. Oavsett om det leder till förbättring anser Sinclair (2010) att vissa barn tvunget behöver omplaceras. Narrativen lyfter en brist i LVU lagstiftningen och den tillsyn och uppföljning som sker av barnet vilket tidigare belysts att även forskare som Little (2010) samt Sinclair (2019) gör. Genom att titta på en övergripande bild av narrativen kan det samtidigt förstås att det är fler parter som drabbas av socialtjänstens agerande. En placering ger inte bara konsekvenser för barnet utan föräldrar mister sina barn, anknytningar bryts och tillit förloras. Föräldrars hela världar rasar och människor tvingas hitta nya sätt att leva på. Narrativen påtalar vilka konsekvenser inte minst LVU- (1990:52) placeringar ger som helhet. Hur man som förälder faller offer för ett system som aldrig varit på ens sida (Höjer & Höjer 2019). Däremot ges föräldrarna inte samma fokus i berättelsen och när deras påverkan kommer på tal kopplas offret åter om till barnets utsatthet. I antologin, *När samhället träder in* (Andersson, Sjöblom, Höjer, & Sallnäs, 2019), lyfts föräldrars erfarenheter av socialtjänsten som på flera plan understryker och överensstämmer med de upplevelser som respondenterna i denna studie haft.

Klient: För det är ju barnet som far till av de här, inte vi föräldrar, vi kan hantera det här, men det kan inte ett barn. Ja men vi kan liksom hantera lvu processen, vi kan ta hjälp av en psykolog, det kan inte ett barn som kanske är sex år, de kan inte hantera lvu processen på samma sätt som föräldrar kan

I socialsekreterarens narrativ framstår bland annat föräldern som offren för kritiken mot socialtjänsten. Barnet är offer för de missförhållanden som råder som leder till en placering men föräldern är offer för den påverkan som kritiken och ryktesspridningen haft på människor och möjligheten att be om hjälp. Narrativet berör föräldrarnas oro och rädsla med finkänslighet och förståelse. Uttrycket är framfört på ett sätt där performativiteten ger publiken en ömmande bild av socialsekreteraren och dennes empati för föräldrarnas utsatthet.

Socialsekreterare: De berättelser man kan läsa i media och på internet är ju minst sagt hemska och kan väcka oro. Detta i kombination med vetskap om att det finns en myndighet som besitter makt att frånta dig dina barn... Det är inte konstigt att folk blir oroliga

6.2 Vad utgör utsattheten?

Att barnet är utsatt har varit ett viktigt ställningstagande i klientens uppfattning och koherensen mellan de olika narrativen har varit väldigt tydliga. Utsattheten grundar sig i brister som finns på flera plan. På ett grundläggande plan så ifrågasätter samtliga respondenter ur klientperspektivet kompetensen och utbildningen som socialsekreteraren har. Respondenterna från klientsidan dikotomiserar socionomutbildningen genom att å ena sidan tala om dennes fördelar av den breda kunskapen man får och möjligheter den skapar samtidigt som man anser att all kunskap den ger inte är tillräcklig för att anamma rollen som socialsekreterare. Bedömningsfrågor spelar stor roll på grund av ovanstående faktorer (Sallnäs, Wiklund & Östberg, 2019). I socialtjänstlagen framgår tydliga krav på att socialsekreteraren erhåller lämplig utbildning och kompetens för sin roll (Regeringen, 2020). I vilken utsträckning detta krav tillmötes i praktiken har ingen statistik hittats.

Klient: De lär alldeles för mycket om för lite, alltså eller för lite om mycket så man lär sig egentligen inte, man blir inte specialiserad

I ett narrativ ställs socionomutbildningen mot sjuksköterskeutbildningen som anses vara en generalistutbildning. Respondentens jämförelse av utbildningarna görs på ett sådant sätt att dennes antagande i det sociala sammanhang intervjun skedde fungerade performativt.

Klient: Eller skulle du vilja att sjuksköterskan som ska söva dig på en operation inte har en vidareutbildning i hur man gör det? Så att du inte tar död på dig...

Respondenten försöker med liknelsen syfta till att det krävs mer specifik kunskap för att hantera något så komplext som en barnutredning. Det krävs kunskap och erfarenhet som skolböcker inte kan tillhandahålla. Genom att ha en så pass bred och generell kunskap tar narrativen upp risken med att socialsekreteraren inte kan se sin gräns för sin egen kompetens på samma sätt som ett specialiserat yrke kan. Att inte se gränsen för sin egen kompetens leder i sin tur till flera andra brister i systemet. I vissa narrativ framgår det att en av de konsekvenser som tros bero på kunskapsbrist är att socialsekreteraren 'sitter på lagen'. I relation till det språkliga uttrycket och det sociala sammanhanget som det återberättades tolkades performativiteten som att socialsekreteraren inte tros behöva förhålla sig till lagar som andra behöver. Som att socialsekreteraren besitter en självutnämnd makt. Respondenten styrker denna uppfattning genom att ge exempel på att socialsekreteraren är oftare än inte den som går upp till rätten med den enskilde utredningen samtidigt som 10 kap 2 § SoL reglerar att någon från nämnden själv ska representera utredningen. Socialsekreteraren bemöter detta narrativ från en annan vinkel. Istället framställs ett narrativ där socialtjänstens begränsningar i de frivilliga insatserna är vad som begränsar och orsakar utsattheten.

Socialsekreterare: Ofta hamnar vi i ett läge där vi anser att familjen behöver stöd men familjen samtycker inte till insats. Då finns det inget socialtjänsten kan göra mer än att avsluta ärendet, hoppas att det blir bättre. Risken finns att situationen i familjen eskalerar över tid att det blir så pass allvarligt att LVU-lagstiftningen behöver tillämpas

I det bearbetade materialet har det identifierats många åsikter kring brister i systemet, både på en organisatorisk men även statlig nivå. Narrativen diskuterar bland annat att

BBIC¹, utredningsformen som socialtjänsten använder för barnavårdsutredningar, och dess brister. I ett narrativ framförs att BBIC inte är en godkänd utredningsmetod och ska därför inte användas i utredningar, vilket innebär att de fall som prövas i domstolen faktiskt aldrig blivit utredda. BBIC undersöker inte heller sanningen i klientens berättelse vilket gör den subjektiv och partisk. Istället får socialsekreteraren bedöma klientens trovärdighet och utifrån denna göra en bedömning, på så sätt beskrivs BBIC metoden som snäv. I ett annat narrativ håller respondenten med om de brister som tydligt framstår i systemet men visar samtidigt förståelse för de möjligheter och begränsningar socialsekreteraren möter i sin professionella roll. Samma respondent menar att de begränsningarna socialsekreteraren möter beror på de systemfel som är ett resultat av felaktiga politiska beslut. Fortfarande gör socialsekreteraren ett val genom att fortsätta bedriva och främja detta system. Bristerna handlar om att människorna som sitter med de slutgiltiga besluten totalt saknar kunskap om de områden som berörs av utredningar och komplexiteten i barnets liv som helhet (Höjer & Höjer, 2019). Istället är det politiskt valda lekmän som med inget krav på utbildning får fatta livsavgörande beslut. Respondenternas narrativ menar att genom att ha en så rättsosäker utredningsform och sedan sätta besluten i händerna på människor som saknar kompetensen som krävs är det inte konstigt att misstag sker vid placeringar.

Klient: Man kan nästan säga att det är skenrättegångar som är på gång, där det är förbestämt att barnet ska LVU:as vad än föräldrarna säger, det är förbestämt att de ska LVU:as och det är ju så det går.

I socialsekreterarens narrativ lyfts däremot faktorer för föräldrars utsatthet. En stor del av deras utsatthet tros grunda sig i den desinformation som sprider sig i relation till kritiken på sociala medier. I deras narrativ är socialsekreteraren noga med att poängtera selektiviteten i de berättelser föräldrar tar del av på sociala medier och hur det påverkar deras uppfattning av myndigheterna. Samtidigt framställs inte selektiviteten i direkt relation till lögnen utan menar att de delar som framgår mycket väl kan tala sanning men att de parallellt kan vara plockade ur kontext.

¹ Barns behov i centrum, BBIC, är ett verksamhetssystem som Socialtjänsten i Sverige använder sig av i utredning av barns sociala situation samt vid uppföljning av barnets situation då det finns insatser från socialtjänsten

Socialsekreterare: Media publicerar en övergripande bild av händelsen där det givetvis ingår fakta. Faktan är dock avgränsad då socialtjänsten omfattas av sekretess, vilket gör att hela bilden inte offentliggörs

I studien gjord av försvarshögskolan (Ahlerup & Ranstorp, 2023) diskuterades hur desinformationens stora spridning bidrar till svårigheten att urskilja den från information. Det lyftes även en diskussion om att desinformationens täckning oftast inte lämnar utrymme för korrekt information att nå fram. I narrativet framställt av socialsekreteraren framgår det att socialtjänsten saknar möjlighet att gå ut i media och dementera de berättelser som delas då de har sekretess att förhålla sig till.

6.3 Vilka är det som utsätter?

Åter beaktas Buzans hotkonstruktion (Buzan, 1997) när utsättaren i narrativet analyseras. Narrativen från klientsidan har tydliggjort att socialsekreterare saknar den kunskap och erfarenhet som behövs, missbrukar deras makt på flera sätt och bedriver deras arbete rättsosäkert. Utifrån dessa händelseförlopp uppstår narrativa dikotomier. Dikotomierna målar i dessa narrativ upp en inkompetent och en kompetent sida av det som barnen utsätts för. På ett omfattande plan kan socialarbetaren utses som den inkompetenta, trots att denne i vissa avseende fått klientens förståelse för de bedömningar som görs. Oavsett vilken förståelse som narrativen ger socialsekreteraren mynnar resonemangen ut i den enskildes personliga ansvar över de beslut som fattas. Socialsekreteraren vet vilka krav som ställs på denne, men då det enligt somliga narrativ inte sker en granskning av dessa krav i praktiken behöver ett personligt ansvar tas.

Klient: Ni kommer ju inte ens få lära er hur man gör en vetenskaplig utredningsmetod och ingen kommer ens begära det av er, konstigt nog. Trots att socialstyrelsen tycker man ska kunna det. Och att då det betyder ju i förlängningen att man missar barn som verkligen skulle behöva socialtjänstens stöd och hjälp samtidigt som man tar fel barn

Med hjälp av respondentens uttryck kan det förstås att denne anser att den enskilde socialsekreteraren bär ett personligt ansvar att följa de rekommendationer och riktlinjer som socialstyrelsen ställer på socialarbetaren (Sallnäs, Wiklund & Östberg, 2019). Genom att undvika dessa riktlinjer bidrar socialsekreteraren till att barn far illa.

Narrativen väljer att inte se på socialsekreterarens roll ur en selektiv synvinkel utan visa förståelse för de omöjliga former de tycks arbeta under samtidigt som de hålls ansvariga för valen och bedömningarna de gör. Narrativen refererar till händelser där flera hundra socialsekreterare tagit deras ansvar och sagt upp sig från sina jobb när de förstått att det är omöjligt att hjälpa barn under de premisser socialtjänsten kräver. Samtidigt som förståelse visas för socialsekreterarens handlingar kan detta inte separeras från det faktum att det är handlingar som inte går att rättfärdiga och som sker genom maktmissbruk. I relation till den maktmissbrukande socialsekreteraren framställs den maktlöse föräldern och det goda barnet. Barnet som mot sin vilja fått sin värld vänd upp och ner, föräldern som utan någon chans till förändring förlorat vårdnaden om sitt barn. Hela tiden styrker man dikotomin genom att stärka bilden av maktmissbruket och maktlösheten i motsatta parter med fler beskrivningar kopplade till den sociala konstruktionen. I narrativ framkommer det bland annat att familjehemsföräldrar får betalt av socialtjänsten och staten när man placerar barn. Om omhändertagande av barn inte handlar om pengar skulle ingen vilja göra det.

Klient: Vi som jobbar i barnets bästa, vi anser inte att det är lönsamt med kommunal människohandel

I socialarbetarens narrativ är det två huvudämnen som präglar de utsatta. Dels så förs resonemang om medias ansvar av granskning i relation till individens eget ansvar att selektera den information man tar in, dels regeringens ansvar i systemet som ligger till grund för socialtjänstens arbete. När det kommer till första ämnet talas det om att media och enskilda människor genom felaktig och selekterad information utsätter andra föräldrar för rädsla och oro för en myndighet som enligt detta narrativ endast vill vara behjälplig. När det kommer till andra ämnet förs ett resonemang om regeringens ansvar att se till att det finns tidiga och förebyggande insatser som kan förhindra att familjer behöver komma till de sena stadier där LVU (1990:52) behöver aktualiseras. Dikotomin i detta narrativ utgör både regeringens ansvar att tillgodose skydd och den enskilde människans rätt till sin egen berättelse och ansvar över sin egna situation.

Socialsekreterare: Om en person varit i kontakt med socialtjänsten och upplever sig blivit illa behandlad så kan ingen säga att dennes upplevelse och känslor inte stämmer... därtill vet man ju aldrig om det finns personer som hittar på egna historier eller detaljer i historier för att visa sin poäng

6.4 Vilka åtgärder nämns för att skydda de utsatta?

En allmänlig aspekt i respektive narrativ från klientsidan är bristen på skyddande insatser socialtjänsten erbjuder samt beaktelse till de biologiska föräldrarna i utredningarna. Narrativen framställer att dagens socialtjänst erbjuder långt ifrån tillräckligt med insatser för att kunna täcka upp de behoven som faktiskt finns i samhället. Genom att respondenten jämför nutidens socialtjänst med den socialtjänsten som fanns på sent 90 tal och tidigt 2000 tal skapas en dikotomi där den tidiga socialtjänstens arbete anses vara en utopi medan dagens socialtjänst målas upp som en dystopi. Narrativ framför att socialtjänsten tidigare arbetade med förebyggande familjebehandlande insatser som inte finns i samma utsträckning då de kostar för mycket. Insatsen tog för lång tid och krävde stor personalomsättning. De individuella beaktningarna blir här aktuella genom kostnader och socialtjänstens begränsningar (Andersson, Höjer, Sallnäs & Sjöblom, 2019).

Klient: Ja, jag förstår de föräldrarna, det gör jag. Socialtjänsten jobbar inte på samma sätt som de gjorde på nittioalet eller tidigt 2000-tal, de gör de inte

För att uppnå den utopi som en gång utgjordes av socialtjänsten menar narrativet att förändringen behöver ske på en statlig nivå. Strukturen, målen, arbetet och premisserna behöver ändras för att utfallet ska få en chans att bli annorlunda. Respondenterna är överens om att förändringen handlar om flera skikt och sträcker sig på en nivå som är utanför den enskilde socialarbetarens makt.

Klient: och politikerna behöver ju ta sitt ansvar för vad de har så det liksom går att jobba med det. Men under de här premisserna så är det omöjligt. Det är verkligen omöjligt.

Under intervjun ställdes varje respondent frågan vad de ansåg den viktigaste förändringen inom svensk socialtjänst är. Ett viktigt tema som kunde identifieras utifrån denna fråga var att alla narrativ skildrade att föräldern inte kände sig hörd eller sedd. Den största önskan respondenterna hade var inte bara att få bli lyssnad på i mötet med socialtjänsten men att även få känna sig hörda. Det handlar inte om att socialsekreteraren bara sitter och lyssnar på orden som sägs utan att bli hörd handlar om

att få någon typ av bekräftelse på det man säger, vilket i flera narrativ framkom att man inte upplevde att man fick. Det reflekteras över performativiteten i uttrycket då framförandet och sammanhanget gjorde att publiken upplevde att klienterna hade rätt till deras känsla oavsett socialsekreterares uppfattning. Kritiken att föräldrar inte blir hörda är stor (Höjer, 2019). Det innebär inte att en slutsats påstår att socialsekreterare inte lyssnar till sina klienter men det tydliggör att en enhet i mötet inte känner sig hörd vilket i sig är en tydlig brist i systemet.

Klient: De kan ju göra exakt vad de vill och jag tycker liksom att lagar är till för att följas, inte brytas. Det gäller även myndigheter. Så mitt tips till er nyblivna socionomer, lyssna på föräldrarna, för de är så viktigt när man hamnar i klorna på soc

Även socialsekreteraren delar i sitt narrativ samma åsikt om vikten av det förebyggande arbetet som en grundläggande åtgärd framöver. Socialarbetaren hamnar ofta i lägen där tidiga insatser kan förhindra något så ingripande som en LVU-placering. Då handlar det ofta om att familjen inte samtyckt till insats och att socialtjänsten på grund av deras begränsade möjlighet att ingripa ofrivilligt behöver invänta att situationen blivit så pass illa att LVU behöver tillämpas.

Socialsekreterare: risken finns att situationen i familjen eskalerar över tid att det blir så pass allvarligt att LVU-lagstiftningen behöver tillämpas.

Då kan det handla om att socialsekreteraren behövt vänta på att barnet levt under missförhållandena under en längre tid eller att den ursprungliga situationen förvärrats för att kunna ingripa. Genom förebyggande arbete tillsammans med familjer hoppas socialsekreterare kunna se en utveckling i det sociala arbetet. Utan förebyggande arbete kommer risken att situationen utmynnar i en placering vara större än den behöver vara. Balansen mellan att förebygga och ingripa vid rätt tidpunkt blir högst aktuellt (Andersson, Höjer, Sallnäs & Sjöblom, 2019). Även socialchefer anser att det sociala arbetet är i behov av mer förebyggande arbete (Socialstyrelsen, 2009).

Ett gott samarbete med föräldrarna är en utgångspunkt i socialsekreterarens narrativ. Som Little (2010) framför är det svårt för staten att ersätta föräldrarollen. I socialsekreterarens narrativ kan det trots mycket förståelse uppfattas som att många föräldrar saknar samarbetsvilja i kontakten med socialtjänsten. Om föräldrarna inte är

mottagliga till hjälpen behöver socialsekreterarna inskrida på sätt som de från början inte önskade eller behövde göra. Här kan det beaktas att redogörelser för interkulturell kompetens är viktigt för att underlätta ett tidigt samarbete mellan klienter och socialarbetare (Stier, 2006).

I narrativet framkommer det även att kritiken medfört att socialsekreteraren arbetat mer proaktivt men att arbetsrutinerna i stort sett inte förändrats. Förändringen rör sig om att professionella i större omfattning uppmärksammar hur familjerna bemöts och informeras i inledningen av utredningar. Som socialsekreterare försöker man avdramatisera placeringar genom att beskriva att det krävs mycket missförhållanden för att frågan om LVU ska komma på tal. Utgångspunkten är alltid att erbjuda stöd om behovet finns. Trots att professionella och klienter delar många åsikter om de förändringar och behov som socialtjänsten kan behöva framöver verkar ett gott samarbete mellan dessa parter vara långt ifrån verklighet.

6.5 Extraordinära förslag

Den sista koden är kopplad till Buzans sista fråga om extraordinära förslag (Buzan, 1997). Det stora fokuset under detta arbete har varit att tydligare förstå grunden till kritiken mot socialtjänsten genom identifiering av olika narrativ från klienter och professionella. Det har även funnits en förhoppning om att kunna särskilja informationen från desinformationerna när det kommer till kritiken mot socialtjänsten. Ett distinkt extraordinärt handlande har i narrativen framkommit vara spridningen av videor på utsatta barn. Respondenter har genom att dela videor på barn som enligt narrativet utsätts för socialtjänstens brutala beteende och placeringar försökt väcka reaktioner hos andra. Sociala medier har varit den mest centrala platsen för kritiker mot socialtjänsten att mötas (Ahlerup & Ranstorp, 2023). Bland detta extraordinära handlande har bland annat extrema och uppmärksammade fall använts för att öka spridningen av kritiken ytterligare. Narrativen kan anses vara både selektiva till sättet då delar av utredningarna inte finns tillgängliga för alla att se samt performativa då sättet narrativen framställs på och det sociala sammanhang det presenteras i påverkar vilken uppfattning och reaktion det väcker hos läsaren eller lyssnaren. Respondenternas mål med detta extraordinära handlande är att sprida budskapet om hur illa barnen far under socialtjänstens ingripande.

Det är svårt att navigera i vad som är information, misinformation och vad som är desinformation vilket Farkas & Schou (2018) också framför. Däremot behöver spridningen av kritik tas på högsta allvar då en annan extraordinär konsekvens av kritiken är att familjer valt att lämna landet till följd av rädslan för socialtjänsten.

Socialsekreterare: däremot känner jag till att en kollega skulle bedriva utredning på en familj och familjen åkte utomlands och höll sig borta hela utredningstiden eftersom de var oroliga för vad kontakten med socialtjänsten skulle kunna mynna ut i

I narrativ från klientperspektivet pratas det om anordningen av manifestationer för att tillsammans gå ihop och protestera mot det arbete socialtjänsten gör. Respondenter berättar även att de uppmanar andra till att markera orättvisor genom att tända gravljus utanför aktuella socialtjänster. I samma narrativ görs det tydligt att kampen inte kommer att avslutas förrän människor får rättvisa. Denna tanke har anlett att en respondent tillsammans med flera andra valt att stämma hela kommuner för de missförhållandena socialtjänsten tidigare utsatt dem för.

Socialsekreteraren bemöter oron och de starka reaktionerna med förståelse och uttrycker att utan förtroende för myndigheten är det svårt att bygga relationer som är goda, trogna och ömsesidiga. För att kunna bygga den relationen behöver föräldrars röst få större utrymme vilket även Försvvarshögskolan (Ahlerup & Ranstorp, 2023) nämner.

Socialsekreterare: Fall där barn farit riktigt illa gör det förståeligt att starka känslor väcks. Att samtidigt veta som förälder att det finns en myndighet som kan ta ifrån deras barn och kontrollen gör det mer skrämmande

I socialsekreterarnas narrativ förs ett resonemang om huruvida man kan skilja på desinformation från information. Narrativet uttrycker att en persons egna upplevelser kan ingen annan bestämma över. Upplever klienter att deras möte med socialtjänsten inte gett goda erfarenheter är det deras tydning. Däremot bär andrahands informanter ansvar att förstå att informationen lätt kan förvrängas och misstydas över sociala medier. Det är svårt att avgöra vad som är sant eller falskt och det finns ingen som vet var gränsen går (Farkas & Schou, 2018). I extrema fall som uppmärksammas av media publiceras det bara en övergripande bild av händelsen inom vilket det självfallet innehåller viss fakta.

Socialsekreterare: Faktan är dock avgränsad då socialtjänsten omfattas av sekretess, vilket gör att hela bilden inte offentliggörs.

6.6 Resultat

Syftet med arbetet har varit att undersöka aktuell kritik mot socialtjänsten från både klienters samt socialsekreterarnas perspektiv för att synliggöra eventuella likheter och skillnader i deras narrativ.

6.6.1 Hur framställer kritiska klienter respektive socialsekreterare socialtjänstens arbete?

Från den narrativa analysen har berättelser kunnat tolkas från klienter och professionella. Analysen har varit tillämpbar på både klienter och professionella då båda berättar om händelser och erfarenheter under sin livsperiod som skapar mening till händelserna vilket ger ledande effekter.

Klienter talar om hur de inte har något förtroende för socialtjänsten, och professionella talar om hur de arbetar för att förbättra situationen samt vilka begränsningar man möter i det arbetet. Med hjälp av den narrativa analysen kan man se att klienterna och de professionella framför sina berättelser både temporalt och rumsligt och rekonstruerar händelser i levnadsloppet som har varit vid en viss period och plats. Detta har de gjort genom att använda språkliga metoder för att skildringarna ska hålla samman och ge publiken en förståelse för deras berättelser. Genom att de i sina berättelser skapat samband och gjort olika anblickar i händelser tydligt, har det i slutändan skapat teman som har presenterats i analysen ovan.

Förtroendet klienterna har för socialtjänstens arbete framställs som vagt i resultatet. Det beror på att de har vid flera tillfällen blivit svikna. Genom att antingen få snedvriden information för vad som gäller, eller inte alls, har det lett till att förtroendet brustit. Klienterna känner sig motarbetade och de får kämpa för att få igenom deras önskan för barnens utsatthet. Det visar också sig i klienternas narrativ att socialsekreterare som utreder vårdnadstvister själva vinklar utredningen genom att välja vilken information som inkluderas i sammanställningen. Klienterna framför att de inte går att ha någon tillit till socialtjänstens arbete då socialsekreterarna endast åskådliggör få delar i olika fall för allmänheten, och att man därav aldrig får veta hela sanningen. Från socialsekreterarnas

narrativ handlar det om att information som sprids alltid är omfattade av sekretess vilket gör att den fullständiga informationen aldrig kommer att bli synlig.

Klienterna påpekar flera gånger att socionomutbildningen inte är tillräcklig för att kunna arbeta med barn som lever i svåra förhållanden. De framför att utbildningen är bred vilket ger en övergripande kunskap, men specialistutbildning är ytterst viktig, och att det annars inte känns tryggt för klienter. Systemet socialsekreterare arbetar i anses också vara bristande. Det gäller på både organisatorisk och statlig nivå. Klienterna framför att utredningsmetoder som socialsekreterare idag använder sig av inte är godkända vilket resulterar i felaktiga bedömningar. Resultatet av detta är att socialsekreterare möter begränsningar som inte kan tillfredsställa klienternas behov. Socialsekreterare poängterar att det ställs höga krav på dem från socialtjänstlagen, för att de ska kunna erhålla en lämplig utbildning och kompetens för sin roll. De berättar om hur de vill arbeta mer förebyggande men att det är svårt att utveckla sitt arbete på grund av alla riktlinjer, regler och lagar de behöver grunda sitt arbete i. Detta gör att de blir begränsade i deras yrkesroll. Det förebyggande arbetet handlar om tillit samt att socialsekreterarna vill kunna ingripa tidigare i den identifierade problematiken. Genom tidigare ingripanden tror socialsekreterarna att socialtjänsten kan undvika många integritetsingripande insatser som LVU placeringar. Socialsekreterarna anser att steget mellan socialtjänstlagens (2001:453) frivilliga insatser och Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) är för stort. Tilliten till socialsekreterarna är viktig då klienternas mottaglighet och motivation för förändring är avgörande för lyckade insatser.

6.6.2 Vilka likheter och skillnader finns mellan klienten och socialsekreterarens narrativ?

Narrativen har varit riktade i en viss diskurs och kombinerats mot en viss målgrupp, utsatta barn. Uppfattningarna om barn har varit väldigt lika för både klienter och professionella. Barnen är den mest utsatta målgruppen i den aktuella kritiken mot socialtjänsten. Barnens utsatthet skildras i berättelser hos respektive respondent och är en central likhet i de skilda narrativen. Narrativen belyser bland annat att barn inte kan hantera processer på samma sätt som vuxna, att risken för att barn växer upp under förhållanden som inte är hållbara och att barn hamnar i kläm i vårdnadstvister där inga skyddande parter underlättar situationen. Det har också framkommit att barnen inte får

hjälp direkt när de är i behov av det, samt att vissa tvingas till hjälp de inte är i behov av. Trots att vissa grupper är mer utsatta än andra kan man utifrån vad klienter och professionella uttrycker förstå att det är fler än barnen som påverkas och blir utsatta av kritiken. Skillnaden är att klienter beskriver i deras narrativ att det är socialtjänsten som utsätter barnen medan socialsekreterare förklarar att grunden till barns utsatthet är föräldrars rädsla för eventuella konsekvenser av att söka hjälp. Även om det finns en skillnad i beskrivningen av den utsatta föräldern, framställs föräldern fortfarande som utsatt i respektive respondentgrupp.

Både klienterna och socialsekreterarna strävar efter ett förbättrat samarbete. Alla har som mål att förbättra situationen och även deras förslag på hur detta mål kan uppnås. Vid diskussion om LVU lagstiftningen är alla enade om att den är viktig och att den behövs. Det finns barn som far illa och socialtjänsten måste ha godkända tillvägagångssätt för att hjälpa dem. Skillnaden handlar om hur ett tillvägagångssätt för LVU ska genomföras och att klienternas narrativ anser att det fattas felaktiga beslut som baseras på inkompetenta beslutsfattare och bristande kunskap. Socialsekreterarna talar istället om hur det begränsade handlingsutrymmet är ett stort hinder för att undvika och utveckla LVU-lagstiftningen. Det framkommer tydligt i narrativet att både socialsekreterare och klienter är övertygade om att en förändring behöver ske och att förändringen behöver utgå från politiskt fattade beslut. Socialtjänsten som myndighet framställs inte på något sätt som ond eller dålig utan en livsnödvändig myndighet som har stor utvecklingspotential och står framför ett stort förändringsarbete.

7. Avslutande diskussion

Denna studie har kartlagt den aktuella kritiken mot socialtjänsten utifrån klienters samt socialsekreterares narrativ. Under insamlingen av empiri har många tankar väckts, känslor berörts samtidigt som reflektion av objektivitet har eftersträvats. Det har skapats en förståelse för komplexiteten av socialtjänstens arbete och omfattningen av sekretess som råder. Dessa faktorer gör det omöjligt att någonsin uppnå en absolut sanning. Även om en skulle ta del av hela utredningar är även dessa selektiva i förhållande till alla möten som ägt rum för att sammanställa utredningarna. Det är tydligt att oron hos människor är av så pass stor art att socialtjänstens arbete är hotat. Hotet grundar sig i att det är omöjligt för socialtjänsten att uppfylla deras syfte och verksamhetsmål när deras målgrupp präglas av rädsla för dem. Att rädslan i några fall varit så stor att familjer fattat beslut om att lämna landet för att undvika samarbetet bör om något fånga regeringens uppmärksamhet. Genom denna konsekvens kan barn som i vissa fall behöver hjälp exponeras för värre omständigheter där svenska myndigheter helt saknar möjlighet till tillsyn.

Ifall informationen som framkommit under intervjuerna karaktäriseras av sanning eller lögn är helt irrelevant för poängen studien försöker åstadkomma. För att precis som socialsekreteraren säger så har varje individ rätt till sin egen uppfattning och ingen kan säga om denna är korrekt eller inte. När en livsviktig myndighet vars mål är att finnas som stöd i samhället, inte minst för de som verkligen behöver den, inte kan utföra sitt arbete baserat på misstro behöver åtgärder upprättas oberoende av narrativens sanning. I socialsekreterarens narrativ uppfattas en tydlig förståelse för klienterna och den misstro som stämplar socialtjänsten, samtidigt så känner sig klienterna inte lyssnade på eller hörda. Kanske krävs det inte mycket mer än så? Kanske är allt som behövs att representanter från socialtjänsten möter klienten och validerar deras upplevelse utan att behöva bekräfta upplevelsens sanning. I samband med denna reflektion behöver åtanke hållas till de förhållanden socialsekreteraren arbetar under. Det handlar bland annat om sekretessen, regeringens ramverk och även organisatoriska riktlinjer. Så kanske är det inte socialsekreteraren som bär ansvaret för att mötet sker utan att det är förändringar som först och främst behöver ske på en politisk nivå. Oavsett vem som agerar i denna situation är vikten av agerandet i sig ytterst akut. För varje artikel som sprids och

berättelser som uppmärksammas är det ytterligare föräldrar vars oro växer större och barn vars risk att fara illa ökar. En förändring behöver ske och förändringen behöver ske nu. Med detta arbete är förhoppningen att genom att ställa rösterna mot varandra fånga uppmärksamhet till de brister som råder. Inför vidare forskning uppmanar vi forskare att ta större ansats i brukarperspektivet då deras tillit och förtroende för myndigheten är avgörande för en lyckad förändring och ett lyckat skyddsnät för alla Sveriges barn.

8. Referenslista

- Ahlerup, L, Ranstorp, M. (2023). *LVU-kampanjen belyser sårbarheter i samhället*. [online] Försvarshögskolan www.fhs.se.
- Andersson, Sjöblom, Höjer & Sallnäs, M. (2019). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, Gunvor & Sallnäs, Marie (2019). Social barnavård och barns utsatthet. I: Andersson, Sjöblom, Höjer & Sallnäs (red). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.
- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder - Att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3.uppl.). Liber.
- Bryman, A. (2020). *Social Research Methods*. 4e uppl. Oxford: Oxford University Press.
- Buzan, Barry (1997). *Rethinking Security after the Cold War*. Cooperation and Conflict, Sage Publications. London thousands oaks, Ca and New Delhi. Vol. 32(1):5-28.
- Edvardsson, Bo (1984). *Problem vid forskningsintervjuer med klienter inom socialtjänsten*. Högskolan i Örebro, institutionen för psykologi och pedagogik
- Faizullaev, A., Cornut, J. (2017) *Narrative practice in international politics and diplomacy: the case of the Crimean crisis*. J Int Relat Dev 20, 578–604
- Farkas, J. and Schou, J. (2018). Fake News as a Floating Signifier: Hegemony, Antagonism and the Politics of Falsehood. *Javnost - the Public*, [online] 25(3), pp.298–314. doi:<https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1463047>.
- Göran Ahrne and Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Höjer, Ingrid & Höjer Staffan (2019). De professionella i den sociala barnavården. I: Gunvor Andersson, Sjöblom, Y., Höjer, I. and Sallnäs, M. (red.). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.

Höjer, Ingrid (2019). Föräldrar möter social barnavård – att ha sitt barn i familjehem. I: Gunvor Andersson, Sjöblom, Y., Höjer, I. and Sallnäs, M. (red.). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.

Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna (2011). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Lilla Hjärtat (2023) <https://www.lillahjartat.com/esmeralda/> [Hämtad 5 juni. 2023].

LVU: Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga | Piku Utbildningar (2021) <https://www.piku.se/vad-ar-lvu/> [Hämtad 15 apr. 2023].

Marwick, A. and Lewis, R. (2017). *Media Manipulation and Disinformation Online*. [online] https://datasociety.net/wp-content/uploads/2017/05/DataAndSociety_MediaManipulationAndDisinformationOnline-1.pdf [Hämtad 2 maj 2023].

Maughan, B., Little, M. and Little, P.M. (2010). *Effective Interventions for Children in Need*. Brookfield: Taylor and Francis.

Ponnert, Lina (2007). *Mellan klient och tvångsvård*. Akademisk avhandling Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet <https://lucris.lub.lu.se/ws/files/4545970/599067.pdf> [Hämtad 5 juni. 2023].

Regeringen (2020) Hållbar socialtjänst - en ny socialtjänstlag del 1 https://www.regeringen.se/contentassets/5809049f89744e2891cc2a93cfdb4840/sou-2020_47_del-1_till-webb.pdf [Hämtad 5 juni 2023]

Riessman, C. (2008b). Analys av individuella berättelser. I Larsson, S., Sjöblom, L. & Lilja, J. (Red.), *Narrativa metoder i socialt arbete*, (s. 55-83). Lund: Studentlitteratur.

Riessman, C. (1993). *Narrative analyses*. Newbury Park: Sage.

Ryen, A. (2011). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber

Sallnäs, Marie (2019). Att studera utfall och effekter – om social barnavård och nytta. I: Gunvor Andersson, Sjöblom, Y., Höjer, I. and Sallnäs, M. (red.). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.

Sallnäs, Marie, Wiklund, Stefan och Östberg Francesca (2019). Organisering, sortering och marknadsorientering. I: Gunvor Andersson, Sjöblom, Y., Höjer, I. and Sallnäs, M. (red). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.

SFS 1990:52. Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

SFS 2001:453. Socialtjänstlagen

Sinclair (2019) I: Andersson, Sjöblom, Höjer & Sallnäs (red). *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.

Sohlberg, P. & Sohlberg, B-M. (2019). *Kunskapens former, vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik*. 4. uppl. Stockholm: Liber

Socialtjänstlagen (SoL) | Piku Utbildningar (2021). [online]
<https://www.piku.se/socialtjanstlagen-sol/> [Hämtad 15 apr. 2023].

Steinar Kvale and Svend Brinkmann (2009). *InterViews : Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. 2a upplagan. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

Sveriges kommuner och regioner (2021) Socialtjänstbloggen - Rikta kritiken om socialtjänstens hantering av orosanmälningar mot lagstiftaren
<https://skr.se/skr/tjanster/bloggarfranskr/socialtjanstbloggen/artiklar/riktakritikenomsocialtjanstenshanteringavorosanmalningarmotlagstiftaren.50220.html> [Hämtad 5 juni. 2023].

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningsed*. Stockholm.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf Hämtat 2023-05-12

Wenneberg, Søren Barlebo (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber

Yin, Robert K. (2013) *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur

1 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL)

Bilaga 1

Informationsbrev och samtyckesblankett

Vårt namn är Diana Abbas och Johanna Kiander. Vi läser 6 e terminen på socionomprogrammet på Lunds Universitet och det har blivit dags för oss att skriva ett examensarbete. Vi har valt att fördjupa oss i begreppet *desinformationskampanjen mot socialtjänsten*. I examensarbetet vill vi undersöka socialarbetaren kontra klienternas upplevelser av kampanjen. I nuläget efterforskas en hel del kring socialarbetarens påverkan av myndighetstilliten men vi saknar ett klientperspektiv i forskningen. Genom detta examensarbete vill vi öka förståelsen mellan socialtjänsten och människorna som berörs av denna myndighet.

Anledningen till att vi frågar dig, som klient, om du vill delta i vår intervju är för att vi under en period sett ditt engagemang i Facebook grupper som berör klienters erfarenheter av socialtjänsten. Grupperna har vi fått tillgång till genom förslag på Facebook och andra sociala medier.

Om du tackar ja till att delta kommer vi genomföra en digital intervju med dig, och om samtycke finns kommer intervjun att spelas in. Intervjun är anpassningsbar och du kan välja vilka frågor du vill besvara. Av följande anledning är det svårt att avsätta en tid för intervjun och vi lyssnar gärna på det du vill dela med dig av. För att minimera risken för integritetsintrång kommer informationen från intervjuerna att hanteras med uppsikt och du förblir anonym. Du kan avstå från att svara på frågor och kan när som helst under processen ta tillbaka ditt samtycke. Då dina erfarenheter tidigare delats offentligt på sociala medier finns det en risk att det du berättar kan kopplas till dig. Uppgifter som kan kopplas till dig på detta sätt räknas som personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning 2016/679 (GDPR). Anledningen till att vi behöver behandla sådana personuppgifter är för att examensarbetets resultat är beroende av dina personliga erfarenheter. Intervjuerna kommer att förvaras i en låst mapp på vår dator och förstöras när arbetet är färdigt.

Enligt EU:s dataskyddsförordning samt nationell kompletterande lagstiftning har du rätt att:

- Återkalla ditt samtycke utan att det påverkar lagligheten av behandling som skett i enlighet med samtycket innan det återkallades.
- Begära tillgång till dina personuppgifter
- Få dina personuppgifter rättade

- Få dina personuppgifter raderade
- Få behandlingen av dina personuppgifter begränsad.

Vi vore oerhört tacksamma om du ville vara med och dela med dig av dina erfarenheter i ett försök till att öka förståelsen för klientens möte med myndigheten.

Samtycke till att delta i intervju till examensarbete

Jag har läst och förstått den information om studien som anges i dokumentet. Jag har fått möjlighet att ställa frågor och jag har fått dem besvarade. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att delta i intervjuerna som beskrivs i dokumentet.
- Jag samtycker till att mina personuppgifter behandlas på det sätt som beskrivs i dokumentet.

Plats och datum

Underskrift och namnförtydligande

.....

.....

Bilaga 2

Intervjuguide

Intervjuguide klientperspektiv

- Tidigare erfarenheter av socialtjänsten
- Inställning till desinformationskampanj som begrepp
- Vad driver ditt engagemang?
- Vilket förändringsarbete anser du behöver ske inom den svenska socialtjänsten?
- Vem hålls ansvarig för misstag som sker?
- Anser du att LVU lagstiftningen bör finnas inom svensk lagverk?
- Anser du att socialtjänsten bidrar (/kan bidra) till positiv förändring i klienters liv?
- Vad tror du om ett Sverige utan en socialtjänst?

Intervjuguide professionsperspektiv

- Inställning till desinformationskampanj som begrepp
- Vad tror du är anledningen till att folk är så drivna i desinformationskampanjen?
- På vilket sätt har desinformationskampanjen mot socialtjänsten påverkat ditt vardagliga arbete?
- Har dina arbetsrutiner anpassats på något sätt?
- Har du förståelse för människors engagemang för pågående kampanj?
- Tror du att all information som sprids i kampanjen är desinformation eller kan en del vara ren information?
- Har ni tydliga rutiner i arbetet för när myndighetsmisstag görs?
- I ett ärende är det många parter som spelar roll, inte minst inom LVU nära ärenden är en fungerande samverkan avgörande. Men vem hålls ansvarig för misstag som sker?
- Vilket förändringsarbete anser du behöver ske inom den svenska socialtjänsten?

Bilaga 3

FAKE NEWS AS A FLOATING SIGNIFIER

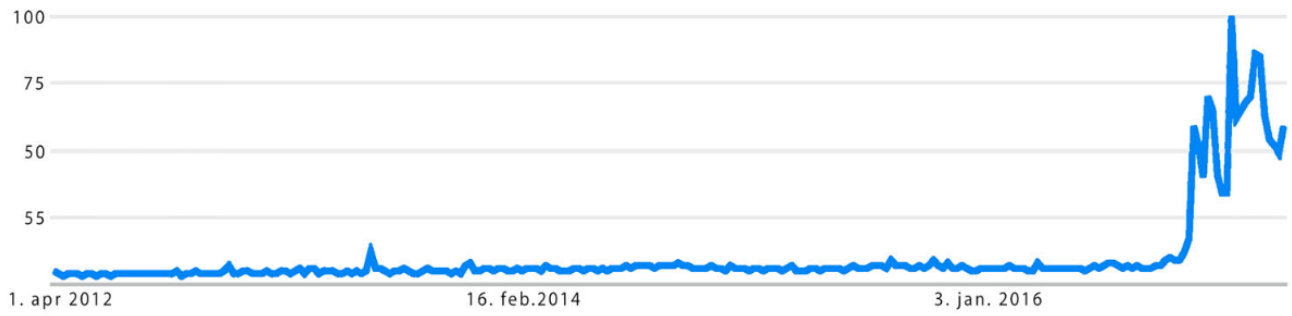

FIGURE 1

Global user search interest in "fake news" on Google